

Den levende byen

En kritisk diskursanalyse av prosessen om å definere Grimstad som turistby for å kunne holde søndagsåpent

INGUNN SOGNNES TVEIT

VEILEDER

Jørn Andreas Cruickshank

Universitetet i Agder, 2018

Fakultet for samfunnsvitenskap

Institutt for global utvikling og samfunnsplanlegging

Abstract

During a fortnight in May 2017, commercial Sunday opening hours during the summer season were debated in the local newspaper in the small city of Grimstad, Norway. Norway applies a strict policy of closed commercial outlets on Sundays. By possibly defining the city as a «Tourist sight», a dispensation from the regulated commercial opening hours could be requested from the County of Aust-Agder. However, prior to such an application, a consensus among the politicians in the municipality of Grimstad needed to be reached. During the first municipality council meeting the majority voted against such an application, which led to a heated debate. When a second vote was held, it ended in a majority vote in favour of applying for a dispensation.

The purpose of this assignment is to identify the discourses, communication and power in this process. By running a critical discourse analysis inspired by Norman Fairclough, I sought to find the answer. My thesis question is:

Which discourse held the hegemony in the process about defining the city of Grimstad as a «Tourist sight», and how was the different discourses communicated?

The results from the critical discourse analysis constitute that the discourse «The living city» holds the hegemony. The discourse has gained this hegemony through the power of language. By using positive words in favour of the discourse, argumentation and intertextuality the hegemony has been fortified. The great occurrence of intertextuality also indicates a change of attitude. Shopping on Sundays is more acceptable than before, due to market liberalisation. The other identified discourse «everyday life» is undermined with negative titles and poor argumentation.

The local newspaper has made its obligations to the journalistic community contract by facilitating the debate, but it could be more critical. The newspaper has promoted the discourse in hegemony – which has been of great importance for the local retailers. The discourse «The living city» is uncritically presenting extended opening hours on Sundays as the key to prevent a dying city centre. The bonds between the newspaper and the retailers might indicate that an economic power is a driving force.

Forord

Dette kjennes helt uvirkelig! Omsider er jeg kommet i mål med masteroppgaven min. Når man deler livet med en sjømann, har tre barn og jobb i tillegg – så har all den tiden jeg har hatt å avse, gått med til å skrive denne oppgaven.

Det er mange å takke – aller først må jeg takke veilederen min, Jørn Andreas Cruickshank for fine diskusjoner, og deretter informantene mine. Takk for at dere stilte opp og var så utrolig imøtekommende.

Videre fortjener venner og familie takk for å ha tro på meg hele tiden: deres støtte og oppmuntring har vært gull verdt – og en stor takk til Susanne og Sunniva som har lest korrektur.

Sist, men ikke minst, vil jeg takke min kjære Kristoffer. Uten deg hadde jeg aldri blitt student igjen i voksen alder. Gjennom først et bachelorløp – og så en master – har du støttet og motivert meg. Det har vært helt avgjørende for at jeg nå står på målstreken.

Ægir, Øven og Ådne: Endelig er mamma ferdig med oppgaven. Nå skal vi ha det gøy!

Grimstad, 29. november 2018

Ingunn Sognes Tveit

«Å bruke språk er å skape mening. Men meningen ligger ikke i språket selv»

Jan Svannevig (2013)

Innhold

1. Innledning.....	3
1.1. <i>Problemformulering og hovedmål.....</i>	3
1.2. <i>Bakgrunn.....</i>	4
1.3 <i>Avgrensning og oppbygging av oppgaven.....</i>	5
2. Teoretisk grunnlag.....	6
2.1. <i>Et diskursanalytisk perspektiv.....</i>	6
2.2. <i>Norman Fairclough og den kritiske diskursanalysen.....</i>	8
2.2.1 Den kommunikative begivenhet.....	11
2.2.2 Diskursorden.....	15
2.2.3 Ideologi, hegemoni og makt.....	17
2.2.4 Medias makt.....	20
2.2.5 Agonisme.....	22
3. Metode.....	24
3.1 <i>Metodisk tilnærming.....</i>	24
3.2. <i>Presentasjon av analysematerialet.....</i>	26
3.2.1 Kvalitative intervjuer.....	27
3.2.2 Utvalg av informanter.....	28
3.3 <i>Presentasjon av analyseoppsettet.....</i>	29
3.4 <i>Kritikk av kritisk diskursanalyse.....</i>	34
3.5 <i>Oppgavens vitenskapelige kvalitet.....</i>	35
3.5.1 Pålitelighet og gyldighet.....	35
3.5.2 Forskerens rolle.....	36
3.5.3 Refleksjon omkring egen forforståelse.....	37
3.6 <i>Svakheter ved analysen.....</i>	37
3.7 <i>Etikk.....</i>	38

4. Analyse	40
4.1 <i>Diskursorden</i>	40
4.1.1. Diskursenes karakteristika.....	42
4.2 <i>Den kommunikative begivenhet</i>	43
4.2.1. Sosiale begivenheter.....	43
4.2.1.a) <i>Titlenes tale</i>	43
4.2.1.b) <i>Nøkkelord</i>	48
4.2.1.c) <i>Argumentasjon for «Den levende byen»</i>	49
4.2.1.d) <i>Argumentasjon for diskursen «hverdagsliv»</i>	51
4.2.2. Sosial praksis.....	53
4.2.2.a) <i>Sjanger, stil & diskurstype</i>	53
4.2.2.b) <i>Aktører</i>	54
4.2.2.c) <i>Intertekstualitet</i>	60
4.2.2.d) <i>En agonistisk debatt</i>	65
4.2.3. Sosial struktur	70
5. Avslutning	74
5.1. <i>Analytisk oppsummering</i>	74
5.2. <i>Avsluttende refleksjon</i>	75
5.3. <i>Veien videre</i>	76
6. Kildeliste	77
Vedlegg	83
<i>Intervjuguide</i>	83

1. Innledning

«Meg bekjent er det Lillesand som har åpent, Arendal har vedtatt ikke å ha åpent. Det er Lillesand som skal ha det. Så kan vi la Lillesand være den byen som har åpent. Det er en mer typisk turistby enn Grimstad». (Haugen, 2017)

Dette sitatet er hentet fra en avisartikkel som stod på trykk i Grimstad Adresstidene våren 2017, i forbindelse med en pågående politisk diskusjon om hvorvidt handelsstanden i byen skulle få søke fylkesmannen om å bli definert som et turiststed, slik at forretningseierne kunne holde søndagsåpent i juli, samme år. Jeg stoppet opp et lite øyeblikk da jeg leste dette utsagnet, for samtidig som dette sitatet stod på trykk, leste jeg stedsteori i forbindelse med studiene mine. At en lokalpolitiker så kategorisk definerer nabobyen som en mer typisk turistby enn sin egen, fanget interessen min.

Et sted er mye mer enn den geografiske plasseringen på kartet og kan oppfattes på ulikt vis. For å nevne noe er både minner, historie, fortellinger og ideer med på å forme vår oppfattelse av stedet og stedets identitet. Vi kan si at stedet er konstruert, at bygda eller byen, er bygget på disse tankene. Men hvilke tanker er det som dominerer stedsbildet? Hvem definerer Grimstad – og hvordan? Hvorfor skal turistene reise til Lillesand?

De fleste steder ønsker å fremstå som både åpne og attraktive. Årsakene til det kan handle om både økonomi og omdømme, men også om stedets identitet. Det er betimelig å spørre, er det det en hegemonisk diskurs som konstruerer stedet, eller er det sterke aktører? Dette er et spørsmål om definisjonsmakt og nettopp derfor er det interessant å se hvordan de ulike diskursene er kommunisert. Denne diskusjonen som preget Grimstad Adresstidene to uker i mai 2017 var som en Pandoras eske – som jeg gjerne ville åpne.

1.1. Problemformulering og hovedmål

Denne oppgavens hovedmål er å identifisere de fremtredende diskursene rundt diskusjonen om Grimstad som turiststed og søndagsåpent – hvordan disse er kommunisert, og hvilke maktstrukturer som ligger bak. Ettersom kritisk diskursanalyse vektlegger samfunnskritiske

forhold og ideologi i tillegg til språk anser jeg dette som en velegnet tilnærming for min analyse. Ved å undersøke hvordan de ulike stemmene i debatten er kommet frem, søker jeg å finne svar på hvilke aktører som har definisjonsmakt og/eller om det er en hegemonisk diskurs som er rådene. Hva handlet debatten egentlig om? Derfor stiller jeg følgende problemstilling:

Hvilken diskurs var hegemonisk i forbindelse med søknadsprosessen ved å definere Grimstad som et turiststed, og hvordan ble de ulike diskursene kommunisert?

Hvordan disse diskursene kommuniseres er interessant både i forhold til maktperspektiv og hvordan diskursene former de ulike aktørene og stedet. Det kan genere kunnskap som kan være relevant i forhold til videre stedsforskning, men også for samarbeid og samfunnsplanlegging i kommunen.

1.2. Bakgrunn

Med sine 23.000 innbyggere er Grimstad en liten universitetsby, men det er en kommune i vekst. Det gir seg utslag i mye byggeaktivitet av både offentlige og private bygg, i tillegg til byfornyelse. Det er en kommune med store visjoner. (Grimstad kommune, 2017).

I kommuneplanen 2015-2027 er det satt fokus på fem satsningsområder hvor næringsutvikling står øverst på lista, men denne finner sted andre steder enn i sentrum. Der er det, i likhet med så mange andre småbyer, tøft å drive detaljhandel. (Grimstad kommune, 2015)

I mai 2017 fremmet de selvstendig næringsdrivende og gårdeierne i byen gjennom sin forening, Grimstad Min By, et forslag om å holde søndagsåpent fire søndager i juli. Forslaget ble lagt frem som en løsning for å få inn mer kapital for å overleve vinteren, og ved å søke Fylkesmannen om å få Grimstad kategorisert som turiststed så ville dette la seg gjennomføre.

Saken ble diskutert i formannskapet hvor rådmannen anbefalte politikerne å si ja. På tross av dette sa politikerne i formannskapet nei til forslaget, og saken ble tatt videre til kommunestyret. I de to påfølgende ukene etter avslaget i formannskapet og frem til kommunestyremøtet raste debatten i Grimstad Adressetidene. Kommunestyret stemte ja til forslaget og det ble det fattet vedtak om å sende søknad til Fylkesmannen. Fylkesmannen

innvilget søknaden, og en god del av sentrumsbutikkene holdt søndagsåpent i juli. (Yttervik, 2017)

1.3 Avgrensning og oppbygging av oppgaven

Studien er avgrenset til et kort tidsrom, fra 08.05.18-22.05.18, perioden hvor saken var oppe til politisk debatt, og følger det konvensjonelle oppsettet for en masteroppgave.

I kapittel to presenteres det teoretiske rammeverket som oppgaven bygger på. Her vil jeg introdusere det diskursanalytiske perspektivet hvor begrepet diskurs redegjøres, før jeg presenterer Faircloughs kritiske diskursanalyse. Denne er å anse som både teori og metode – og utgjør i så måte analysen. Videre belyser jeg sentrale begreper og temaer som tas opp igjen i analysen; ideologi, hegemoni og makt – deriblant medias makt som en følge av den journalistiske samfunnskontrakten. Til slutt i dette kapittelet gjør jeg rede for begrepet agonisme.

I det tredje kapittelet presenter jeg den metodiske tilnærmingen som er benyttet for å besvare oppgavens problemformulering. Deretter begrunner jeg mine empiriske valg og analyseoppsett. Her retter jeg også kritikk mot den kritiske diskursanalysen. Avslutningsvis i kapitlet reflekterer jeg over studiens vitenskapelige kvalitet og etiske hensyn.

Det fjerde kapittelet er oppgavens analysedel. Her gjennomfører jeg analysen på tre ulike nivåer i tråd med Norman Faircloughs rammeverk, den kommunikative begivenhet; først tekstanalyse på mikronivå, deretter analyseres sosial praksis på mesonivå – før jeg til sist analyserer sosiale strukturer på makronivå. Faircloughs tre-dimensjonale analysemodell er dialektisk, noe som gjør det naturlig å drøfte ulike problemstillinger og poenger som dukker opp underveis. Således blir diskusjonen implementert i analysekapittelet.

Avslutningsvis vil jeg i femte kapittel oppsummere analysens funn og reflektere over oppgaven og eventuell videre forskning som denne studien kan inspirere til.

2. Teoretisk grunnlag

I dette kapitlet vil jeg presentere det teoretiske fundamentet som denne oppgaven bygger på. Dette danner det grunnlaget for det analytiske rammeverket. Jeg har valgt å la meg inspirere av Norman Faircloughs tilnærming til kritisk diskursanalyse, men før jeg kan redegjøre for den vil jeg forsøke å definere hva diskurs faktisk er. Her faller det seg også naturlig å nevne diskursens vitenskapsfilosofiske forankring¹. Avslutningsvis vil jeg ta opp forholdet mellom media, politikk og makt. Herunder vil jeg også forklare begrepene agonisme og antagonisme som jeg kommer til å benytte i analysen.

2.1. Et diskursanalytisk perspektiv

Selve begrepet diskurs kan synes noe vagt. Det dukker opp i mange sammenhenger på ulike fagfelt – vi har alle hørt tale om politisk diskurs så vel som medisinsk diskurs. Enkelt sagt kan vi si at diskurs handler om språk. Etymologisk er det norske ordet «diskurs» avledet fra det franske ordet «discours» som igjen kommer fra latin. Der den norske betydningen av ordet er «*samtale, drøftelse og logisk tankeutvikling*», så har det franske ordet en betydning i tillegg, «*meningen i det som blir sagt*». (diskurs, 2018). Og nettopp dette er viktig, særlig i et sosialkonstruktivistisk perspektiv fordi det vektlegger nettopp meningsdannelse.

Men, diskurs er mye mer enn et substantiv og lar seg ikke definere ut fra etymologien alene. Diskursanalyse har sitt vitenskapsteoretiske utspring i sosialkonstruktivismen.

Sosialkonstruktivismen legger til grunn at verden, slik vi opplever den, konstitueres gjennom språket. Man erkjenner en fysisk virkelighet utenfor språket, men for å forstå verden omkring oss er nettopp språket avgjørende – hvordan vi bruker språket skaper mening og former vår sosiale virkelighet. I et sosialkonstruktivistisk perspektiv finnes det ikke en sannhet. Det er, som de sier på fransk, «discours», som danner ulike forståelsesrammer og en subjektiv sannhet. (Hitching & Veum, 2011, s. 22, 31-32)

Ettersom diskursbegrepet er tverrfaglig, finnes det en rekke tilganger både teoretisk og metodisk – og det er nok dette faktum som gjør at begrepet kan oppfattes som vagt og

---

¹ Ettersom det vitenskapsfilosofiske perspektivet også er tett knyttet opp mot metode vil jeg redegjøre mer utførlig om dette i neste kapittel.

vanskelig å definere. Jørgensen & Philips definerer diskurs som: «*en bestemt måte at tale om og forstå verden (eller et udsnitt af verden) på.*» (Jørgensen & Philips, 1999, s. 9), mens Hitching & Veum mener «*tekst i kontekst*» kan være en dekkende definisjon ettersom det er en gjensidig påvirkning mellom tekst, språk og sammenhengen det ytres i, nemlig konteksten. Sagt på en annen måte handler det om å skape mening gjennom sosial interaksjon. (Hitching & Veum, 2011, s. 23). Med å skyte inn «*et udsnitt af verden*» (ibid) fanger Jørgensen & Philips opp den sosialkonstruktivistiske erkjennelsen om ulike forståelsesrammer, men paradoksalt nok blir den litt snever til tross for at den er veldig generell. Jørgensen og Philips definisjon mangler det Hitching & Veum fanger opp. «*Tekst i kontekst*» (ibid) er mer konkret, men heller ikke den er helt dekkende ettersom hva som defineres som tekst ikke tydeliggjøres. For at denne definisjonen skal gi mening må selve begrepet «tekst» utdypes. Både bilde, skrift og tale, men også en blanding av det visuelle og det språklige kan regnes som tekst. (Jørgensen & Philips, 1999, s. 80)

I følge Fairclough må man se på diskurs i to dimensjoner, diskursorden og den kommunikative begivenhet. Det vil med andre ord si at den konkrete sosiale praksis må sammenlignes med den orden den inngår i. (Jørgensen & Philips, 1999, s. 145). Diskursbegrepet må settes inn i en kontekst. Diskurs er ikke en selvstendig enhet som lar seg definere fordi diskursen i seg selv oppstår i møte med andre forhold og samhandling. (Fairclough, 1995, s. 3) En konsekvens av dette er at diskursbegrepet kan benyttes på mange felt, som for eksempel meningsdannelse, sosial praksis og syn på verden. Dette vil jeg forøvrig utdype nærmere i punkt 2.2. (Fairclough, 2010D, s. 230) Den eneste måten vi kan forstå diskursen på, hevder Fairclough, er gjennom analyse av sosiale begivenheter, struktur og praksis. (Fairclough, 1995, s. 3) Men, det viktig å forstå hva diskurs generelt *er*, før man gjennomfører en analyse av en (eller flere) spesifikke diskurser for å konkret forstå den. Jeg kommer til å lene meg til både Jørgensen & Philips og Hitching & Veum sin definisjon av diskurs ettersom disse to utfyller hverandre.

Men la meg gripe fatt i begrepet kontekst før jeg går videre. Kontekst kan beskrives som en rammeforståelse – når man skal studere en sosial hendelse må man også ta med de meningsskapende prosessene som foregår rundt denne samhandlingen med i analysen. Tar man noe ut fra en sammenheng kan det skape en helt ny mening. (Hitching & Veum, 2011, s. 27)

Uavhengig av hvilken diskursanalytisk tilgang man jobber ut i fra, så ligger språk og meningsdannelse i bunn. Som analysestrategi er diskursanalysen konseptuell, og med en klar forankring i sosialkonstruktivismen søker den svar på hvordan vi oppfatter verden, ofte satt i sammenheng med representasjoner. (Michaelsen, 2007). Dette skal jeg forklare nærmere. Når vi mennesker skaper mening er det ikke bare gjennom språket, men også gjennom sansene våre. Representasjoner skapes av filtrerte sanseintrykk kan man si, altså hvordan fenomener og ting fremstår for oss – ikke bare hvordan de er i seg selv, men som en mediert virkelighet, altså hvordan vi forventer at noe skal være. Neumann beskriver representasjoner som «*sosialt reproduserte fakta*». Dersom representasjonene skal tas opp og bli en del av diskursen må disse fremmes gjentatte ganger eller re-presenteres. (Neumann, 2001, s. 33) Og nettopp dette er et godt poeng, for det illustrerer at diskurser dannes over tid – en forestilling om hvordan noe skal være oppstår ikke spontant. Representasjoner er også viktig i forhold til sjanger, noe jeg kommer nærmere inn på i neste kapittel, metodedelen. (Skrede, 2017, s. 35)

Noe av det som er spennende med diskurser er konkurransen mellom ulike diskursive representasjoner. Vivien Burr bruker den britiske tradisjonen for revejakt når hun forklarer hvordan diskurser kan representere verden: revejakt kan ses på som bekjempelse av skadedyr og som en nødvendighet for å regulere bestanden. Man kan også se på revejakt som en bestialsk rikmannslek eller som en utendørshobby. Alle disse diskursene beskriver samme det samme fenomenet, men på ulikt vis nettopp fordi man forstår verden ut ifra ulike fortellinger. Fenomenet kan representere noe ut i fra et meningssett, men ser man det samme fenomenet fra et annet sett med meninger og metaforer, dannes et annet bilde. Som nevnt, så legger det sosialkonstruktivistiske perspektivet til grunn at det skapes en subjektiv sannhet. Dette gir rom for at mange diskurser opptrer side om side – og det er de mest fremtredende diskursene i forhold til Grimstad som turiststed og søndagsåpent som jeg vil identifisere i denne oppgaven. (Burr, 2015, s. 74-75)

2.2. Norman Fairclough og den kritiske diskursanalysen

De fleste av oss har hørt uttrykk som «å ha ordet i sin makt» og «talekunst». Det er også allmennkunnskap at retorikken har røtter helt tilbake til antikkens Hellas, likeså at man kan utøve makt gjennom språkbruk, som for eksempel ved hjelp av hersketeknikker. Det som ikke alltid er like innlysende, er perspektivene bak språkbruken. (Blakar, 2006, s. 48). Gjennom

språket fremmes både ideologi og sosial makt, og det er nettopp dette som kjennetegner den kritiske diskursanalysen. Kritikken rettes mot ideologiske premisser formet av språkbruk og strukturer. (Grue, 2011, s. 112). For å illustrere kan jeg hente opp igjen Vivien Burr sitt eksempel om revejakt. I en kritisk diskursanalyse av revejakt kan man rette fokuset på klasseskille, og med økende klasseskille kan man trekke linjer til kapitalisme.

Historisk har den kritiske diskursanalysen sprunget ut fra den kritiske lingvistikken, som gjennom tekstanalyser, avslørte skjulte ideologiske aspekter. Hva som ikke blir sagt kan vise seg å være vel så viktig som det som uttrykkes eksplisitt. Maktrelasjoner er et klassisk eksempel på det. (Machin & Mayr, 2012, gjengitt i Skrede, 2017, s. 22) Ut i fra dette anser de kritiske lingvistene språk som sosial praksis, i likhet med kritiske diskursanalytikere. Men, der de kritiske lingvistene lener seg til språket alene, så stiller de kritiske diskursanalytikerne i tillegg spørsmål ved hvorfor teksten er produsert? De søker å finne svar på hva forholdet mellom struktur, ideologi og tekst er – og hvordan disse strukturene opprettholdes og interagerer. Kultur er også et aspekt som den kritiske lingvistikken ikke fanger opp. Ut ifra dette har altså den kritiske diskursanalysen utviklet seg som både teori og metode. Dette vil jeg forøvrig utdype nærmere i kapittel 3. Norman Fairclough er anerkjent som metodeutvikler innen den kritiske diskursanalysen, og er nærmest å regne som en guru på fagfeltet. Det er hans tilnærming jeg nå vil forsøke å redegjøre for. (Skrede, 2017, s. 21, 25).

Som nevnt i punkt 2.1, så finnes det flere ulike tilganger til diskursanalyse, det gjør det også til den kritiske diskursanalysen. Norman Faircloughs dialektisk-relasjonelle tilnærming er en av de mest kjente. Med et dialektisk forhold mener Fairclough at språket er sosialt formet på samme tid som det også er sosialt formende. Dette skaper en spenning – og det er denne spenningen den kritiske diskursanalysen utforsker. (Fairclough, 2008, s. 121)

Fairclough mener, som jeg har vært inne på tidligere, at diskurs kun kan forstås gjennom en dialektisk-relasjonell analyse. Fairclough bruker diskursbegrepet på tre ulike måter som er nyttig i analysen: meningsdannelse, språk knyttet til sosial praksis og konstruksjon av verden. Det første punktet, meningsdannelse, favner bredt og er en del av sosiale prosesser.

Tegnsystemer inkluderes i denne tolkningen av diskurs. Den andre diskurstolkningen hvor språk knyttes til sosial praksis er det man ofte tenker på når man hører diskursbegrepet. Et eksempel er politikere som gjerne benytter et internt språk som knyttes til politikken, et slags stammespråk om du vil. Den siste tolkningen av diskurs, konstruksjon av verden kan knyttes

til samfunnsmessige perspektiver som for eksempel nyliberal markedsdiskurs. Dette vil jeg illustrere litt lengre ut i kapitelet, i figur 1. i punkt 2.2.1. (Skrede, 2017, s. 26).

Fairclough er opprinnelig lingvist og han lot seg inspirere av en annen lingvist, Michael Halliday, da han utviklet sin tre-dimensjonale modell for kritisk diskursanalyse. I denne modellen har Fairclough implementert Halliday sin sosialsemiotikk som et diskursanalytisk verktøy. (Skrede, 2017, s. 24) Dette skal jeg utdype nærmere. Semiotikk er læren om tegn, herunder alle slags meningsbærende tegn – fra tekst og tale til fotografi og arkitektur (Svennevig, 2013, s. 36). Ferdinand de Saussure regnes som lingvistikkenes grunnlegger og han anser språket som semiotikk. Sosialsemiotikken tar også utgangspunkt i språket, men i tillegg vektlegger Halliday, som forøvrigt regnes som opphavsmannen til dette begrepet, at vi gjennom samhandling, skaper mening i alle sosiale praksiser som vi inngår i. Enkelt sagt handler det om språk i bruk. I punkt 2.1 skrev jeg om kontekst, og Halliday beskriver to ulike former for kontekst, situasjonskontekst og kulturkontekst, som handler om hvordan ulike aktører, kunnskaper og samhandling inngår kulturen. Halliday selv, er kun opptatt av det grammatiske og fokuserer på situasjonskonteksten. Fairclough derimot, henter også opp kulturkonteksten i den kritiske diskursanalysen, i tillegg til det rent tekstanalytiske. (Berge, 1998, s. 21-25, Skrede, 2017, s. 24) La meg trekke inn en tråd fra forrige avsnitt for å klargjøre dette. Fairclough går ut i fra tre ulike forståelser av diskurs som inngår i den kritiske diskursanalysen, hvorav den ene er meningsdannelse. Denne innebefatter også tegnsystemer og inngår i kulturkonteksten.

I enhver diskursanalyse er det to essensielle perspektiver som utfyller hverandre:

- **Den kommunikative begivenhet** – En bestemt sosial begivenhet eller tilfelle av språkbruk. Eksempelvis en dokumentarfilm eller en politisk tale. Den kommunikative begivenheten analyseres i tre dimensjoner: sosiale begivenheter, sosial praksis og sosial struktur. Det er denne som Faircloughs tre-dimensjonale modell er bygget opp av.
- **Diskursorden** – Summen av diskurstypene diskurs, stilarter og sjanger og hvordan disse er strukturert innenfor en sosialt domene eller institusjon. Ettersom diskurstypene er kjedet sammen kan diskursorden anses som et nettverk av sosiale praksiser. (Fairclough, 2008, s. 123-133, Fairclough, 2003, s. 24, Skrede, 2017, s. 33, Jørgensen & Philips, 1999, s. 79-80)

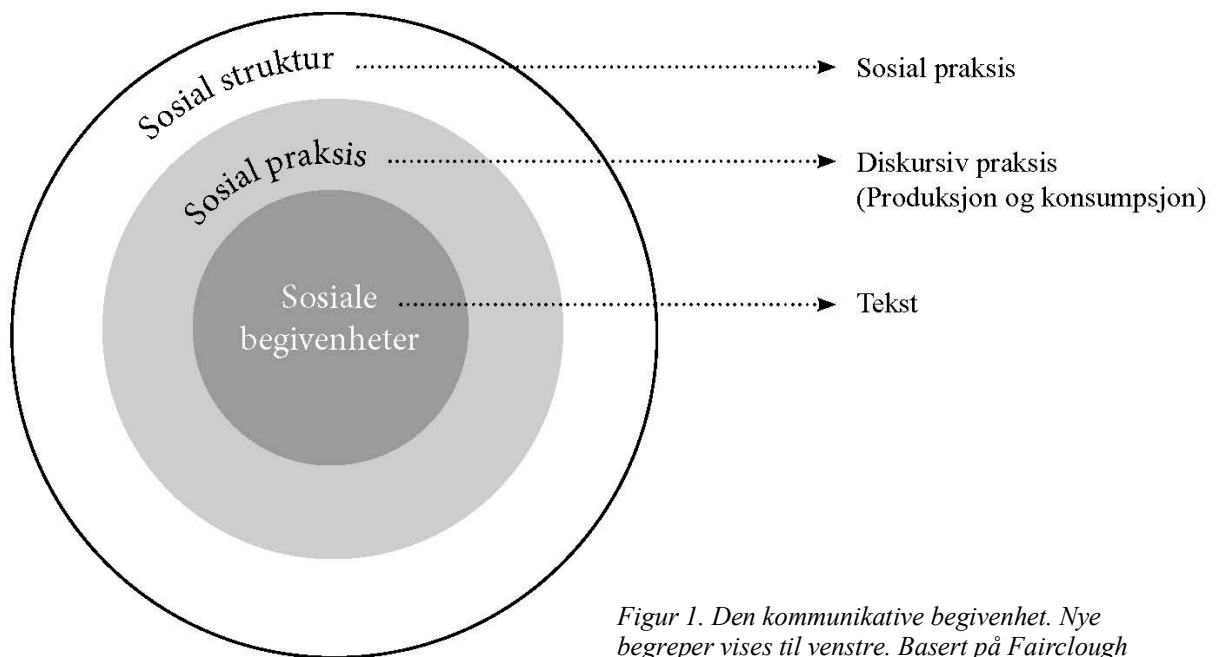
2.2.1 Den kommunikative begivenhet

Helt innledningsvis sammenlignet jeg hele diskusjonen rundt søndagsåpent med en Pandoras eske. Faircloughs tretrinnsmodell for analyse av en kommunikativ begivenhet gir meg et godt verktøy å bruke når jeg skal åpne denne esken. Modellen er inspirert av Michael Hallidays systemisk-funksjonelle lingvistikk som hovedsakelig er konsentrert om det sosiale og det semiotiske på et tekstuellet nivå, og dette har Fairclough implementert og bygget videre på i sin modell. (Skrede, 2017, s. 30).

Før jeg illustrerer modellen for den kommunikative begivenhet må jeg trekke frem et viktig poeng. Verden er stadig i endring og academia er intet unntak – Skrede siterer Phelan & Dalberg (2014) som legger vekt på dette ved å påpeke at en av sosialkonstruktivismens styrker er nettopp det at den viser «at ingenting er hugget i stein». Det eksisterte en verden før kapitalismen også – som forøvrig kan anses diskursiv struktur. (Phelan & Dalberg, 2014, s. 255 gjengitt i Skrede, 2017, s. 77) Fairclough anses som en metodeutvikler og han har gitt ut en rekke bøker og artikler innen fagfeltet – og naturlig nok utvikler hans forskning seg i takt med tiden. Når man leser om Fairclough og den kritiske diskursanalysen er det lett å bli forvirret. For eksempel er boken «Kritisk diskursanalyse», som kom ut i 2008, en tekstsamling av Faircloughs tekster skrevet i henholdsvis 1992, 1995 og 2001. I 2003 utgav Fairclough boken *Analysing Discourse*, og her har han blant annet innført begrepsmessige endringer i modellen for den kommunikative begivenhet som ligger til grunn for min analyse. Eksempelvis er det som da het «tekst» nå endret til «sosiale begivenheter». Der det før var et klart metodisk skille mellom de tre ulike analytiske nivåene er ikke skillet like skarpt, og det er nå tydeliggjort et aktørperspektiv. Med dette grepet fanger han således opp at «*sosial praksis ikke kan reduseres til språklig virksomhet*». Dette gjør det ekstra viktig å ha tunga rett i munnen når man skal sette seg inn i stoffet. (Skrede, 2017, s. 25- 34).

Jeg valgt å forholde meg til de nye begrepene som Fairclough har innført, og har satt opp en grafisk fremstilling av Faircloughs modell hvor jeg viser både de nye og de gamle begrepene for å unngå en eventuell forvirring. Modellens formål er å vise hvordan alle de tre dimensjonene henger sammen og gjensidig påvirker hverandre. Disse dimensjonene omtales som nivåer, men det er viktig å presisere at disse nivåene ikke står i et hierarki og hvor tyngden i analysen ligger er avhengig av hva man ønsker å vektlegge i studien. (Rogers, 2004, s. 9, sitert i Skrede, 2017, s. 53)

Figur 1. Den kommunikative begivenhet. Nye begreper vises til venstre. Basert på Fairclough (2008), s. 127 og Skrede, (2017), s.33.

Sosiale begivenheter

I Faircloughs gamle modell het det første nivået *tekst*. Det er nå endret til *sosiale begivenheter*. (Skrede, 2017, s. 33) Nivået fokuserer hovedsakelig på tekst fremdeles, men ved å endre betegnelsen tekst til sosiale begivenheter fremhever Fairclough at «*sosiale begivenheter ikke kan reduseres til tekster, men at tekster er en del av sosiale begivenheter*» (Skrede, 2017, s. 32). Analytisk skiller man mellom sosial begivenhet og sosial praksis, men når man jobber med tekst, så henger dette tett sammen med tekstproduksjon og konsumpsjon. Dette illustrer at den kritiske diskursanalysen ikke kan reduseres til en lingvistisk analyse, og fanger opp det dialektiske. Fairclough har en bred tilnærming til tekstbegrepet, og han presiserer at teksten ikke nødvendigvis må være skriftlig. Det kan også være muntlige eller visuelle tekster, som for eksempel er radio eller tv-program eller en sosial handling, men i min analyse vil jeg på dette nivået fokusere på skriftlig tekst. (Jørgensen & Philips, 1999, s. 80-81).

Fairclough presenterer fire ulike overskrifter som en tekstanalyse kan bygge på: ordvalg, grammatikk, kohesjon og tekststruktur, men jeg velger å konsentrere meg hovedsakelig om ordvalg. Tidligere i dette kapitlet har jeg diskutert meningsdannelse og gjennom teksten

skaper vi mening. Hvordan vi tolker teksten og tekstens betydningspotensiale avhenger ikke bare av tekstens avsender, men også tekstens mottaker. I en tekst er det rom for mange betydninger, det kommer an på hvilke referanserammer vi som språkbrukere har med oss, men også hvilke ordvalg avsenderen velger. Ved å se på ulike ordvalg kan eventuell politisk og ideologisk betydning identifiseres. Et klassisk eksempel vil være om man bruker ordet «frihetskjemper» eller «terrorist». Fairclough argumenterer også for «*at forskjellige former for hegemoni strukturerer forholdet mellom et ords forskjellige meninger på bestemte måder*». (Fairclough, 2008, s. 31-34). Hvilke konnotasjoner et ord gir kan altså være av stor betydning for hvordan man oppfatter en sak. Ord som gir positive konnotasjoner kalles for plussord, mens motstykket kalles minusord. I en tekstanalyse vil det være interessant å kartlegge bruken av plussord og minusord for å kunne si noe om tekstens vinkling. (Svennevig, 2013, s. 188), Etersom jeg søker å finne hegemoniske diskurser i min oppgave finner jeg dette særlig relevant å undersøke begrepsbruk og ordvalg.

For å se nærmere på hvordan et budskap formidles kan det være hensiktsmessig å se på tekstens modalitet. Modalitet betyr ganske enkelt måte, så ved analyse av modaliteter ser man eksempelvis etter spørsmål eller påstander, tilbud og beordring. Modalitetene kan også kategoriseres, påstander og spørsmål hører innunder epistemisk modalitet, mens tilbud og beordring hører inn under deontisk modalitet. (Skrede, 2017, s. 49).

Rolv Mikkell Blakars boktittel «Språk er makt» er så treffende at den i dag fremstår som en etablert «sannhet». Gjennom språket kan vi skape og definere verden, og dette er noe mennesket har vært opptatt av helt siden antikken. Aristoteles verk om retorikk er fremdeles gyldig. Han argumenterte for at språket har tre dimensjoner: etos, logos og patos. Etos refererer til avsenderens troverdighet og karakter, logos referer til sak, fornuft og argumentasjon, mens etos referer til følelser. Dette er nyttige virkemidler å benytte i tekstanalysen for å se hvordan diskursene blir formidlet. (Vestad & Alme, 2002, s. 102-103)

Som nevnt handler også den kritiske diskursanalysen om å lese mellom linjene. Det som ikke uttrykkes eksplisitt kan være vel så viktig. Derfor er det nyttig å se på konteksten som teksten inngår i. Dette vil hjelpe meg til i arbeidet med både å identifisere diskursordener i neste analysesteg.

Sosial praksis

Sosial praksis er det andre nivået i Faircloughs modell. Det er også her i den sosiale praksisen at de sosiale begivenhetene (tekst) produseres og konsumeres, og her diskurser aktiveres. (Jørgensen & Philips, 1999, s. 82.) Det er også her relasjonen mellom faktiske begivenheter og sosiale strukturer blir mediert. Språket står sentralt i den sosiale praksisen. (Skrede, 2017, s. 33-34).

Ved å skille mellom sjanger, stil og diskurs kan man identifisere de tre hovedmåtene diskurs opptrer i sosial praksis og tre ulike typer av mening: Handling, representasjon og identitet. Det er en «*sammenheng mellom handling og sjanger, representasjon og diskurs, identitet og stil. Sjanger, diskurs og stil er relativt stabile og varige måter å handle, representere og identifisere på.*» (Fairclough, 2003, s. 26-28)

Der sjanger kan tolkes som språklige handlemåter, så er kan man se på stilarten språklig væremåte. Stilarten kan igjen knyttes til identitet, som nevnt i forrige avsnitt (Jensen i Fairclough, 1998, s. 11). Stiltrekk kan si noe om fremstillingsform, noe som vil være nyttig i min analyse. Om det er en subjektiv eller objektiv stil vil ha noe å si for diskursen. Gjennom en objektiv stil vil saken stå i fokus og skape distanse til deltakerne i kommunikasjonen. I den objektive stilen vil man kunne synliggjøre generaliseringer og allmenne sannheter. (Svennevig, 2013, s. 123)

Kritisk diskursanalyse er et godt verktøy å benytte for å undersøke forandring. Fairclough viser til at språket viser tilbake til tidligere utsagn og ved å se på intertekstualitet kan man se hvordan en tekst trekker på en annen. Da vil en eventuell reproduksjon eller endring av diskurser synliggjøres. (Jørgensen & Philips, 1999, s. 15-16). Intertekstualitet kan beskrives både som latent og manifest. Den manifeste intertekstualiteten har klare referanser til tidligere tekster, mens i de tilfellene hvor referansene ikke er uttalt kalles latent intertekstualitet. Skrede beskriver også interdiskursivitet, som også er en form for intertekstualitet. Et fenomen i endring kan indikeres av stor forekomst av intertekstualitet. (Skrede, 2017, s. 52-53)

Et annet aspekt ved sosiale praksiser som Fairclough påpeker, er at ulike sosiale praksiser utspiller seg også i den materielle verden, den er ikke bare en abstrakt størrelse. (Fairclough, 2003, s. 25) Man må anta at det utspiller seg ulike diskurser i et klasserom kontra en bystyresal.

Sosial struktur

«Diskurser er delaktige i å dreie samfunnet i visse retninger», skriver Skrede. Dette utsagnet sier noe om makt; diskurser griper som nevnt inn i sosial praksis ettersom de er et semiotisk element i relasjon mellom oss mennesker. Dette gir seg følgelig samfunnsmessige utslag. (Skrede, 2017, s. 35)

Den siste endringen i Faircloughs modell av den kommunikative begivenhet er den ytterste ringen i modellen som nå heter sosial struktur. Det er på dette nivået at forholdet mellom ideologi, makt og diskurs står sentralt. Et eksempel på sosial struktur kan være kapitalisme og nyliberalisme. Kapitalisme knyttes også til ideologi ettersom kapitalismen kan anses som et fenomen som er både strukturelt og diskursivt, og kanskje særlig den neolibérale fase. Ideologiperspektivet vil jeg forøvrig komme nærmere inn på i punkt 2.2.3 (Skrede, 2017, s. 21, 32)

Det er på strukturnivået vi nå skal kontekstualisere og det er her vi avdekker relasjonene mellom diskursorden og sosial praksis. Dette er makronivå i analysen, og det er også her vi kartlegger ikke-diskursive relasjoner og strukturer. Dette fanges ikke opp i den kritiske diskursanalysen uten at man henter inn annen teori. (Jørgensen & Philips, 1999, s. 98)

I en kritisk diskursanalyse må man må man sette sammen alle disse nivåene, men mitt inntrykk er at det ofte er det første nivået som får mest fokus. I min analyse vil hovedtyngden ligge rundt sosial praksis.

2.2.2 Diskursorden

I en kritisk diskursanalyse er det er to perspektiver som utfyller hverandre. Jeg har nettopp gjort rede for den kommunikative begivenhet – i dette avsnittet vil jeg ta for meg diskursorden som er det andre perspektivet.

Innen diskursteorien finner man både begrepet «diskurs» og «det diskursive felt». Jørgensen og Philips tar til orde for å innføre begrepet «diskursorden» i mellom disse to. Som jeg var inne på i punkt 2.1, så kan flere diskurser konkurrere i samme rom, og det er dette «rommet»

eller feltet som Jørgensen og Philips betegner som diskursorden – det er her den diskursive konflikten eller hegemoniet utspiller seg. (Jørgensen & Philips, 1999, s. 69)

I den kritiske diskursanalysen derimot, er diskursorden sentralt etablert. I sin innføringsbok om kritisk diskursanalyse skriver Skrede, «*Diskursordener kan ses som en viss stabilitet i sosiale praksiser, noe som gjør at de er gjenkjennelige som noenlunde ordnet*», men samtidig som diskursordener er relativt stabile, så er må man i analyse være obs på at disse er vekslende ettersom de består av både lingvistiske og sosiale konstellasjoner. Diskurser er som nevnt innledningsvis, «*måter å representere på*», og kan knyttes til sosial struktur, mens diskursorden kan knyttes direkte til sosial praksis. Både stiler, genrer og diskurser er også semiotisk knyttet til den sosiale praksisen. (Skrede, 2017, s. 35, 38).

Fairclough definerer diskursorden som «*summen av diskursive praksiser i en institusjon og relasjonene mellom dem*», (Fairclough, 2008, s. 155) men, i 2003, beskriver han diskursorden som et nettverk av sosiale praksiser med knyttet til språk. Disse elementene som er stil, sjanger og diskurs, danner muligheter for noen og skaper begrensninger for andre i ulike sosiale arenaer. Det Fairclough har gjort her er at han har gjort definisjonen mer konkret og tydeliggjør at maktaspektet som ligger forankret i kritikken. (Fairclough, 2003, s. 24).

Sjanger og diskurser er, som nevnt, en nyttig måte å skille mellom ulike diskurstyper. Sjangere kan beskrives ut i fra en gitt egenskap og relateres til språkbruk som er en del av en sosial praksis. Et eksempel på dette vil være et intervju. Diskursen derimot oppstår når en språket i en gitt sosial praksis representeres fra et synspunkt, gjerne knyttet til kunnskap. (Fairclough, 2008, s. 122-123)

Faircloughs tilnærming til den kritiske diskursanalysen er som nevnt dialektisk, og Vivien Burr trekker frem dette når hun redegjør for diskurser: «*Diskurser er nært knyttet til institusjonelle og sosiale praksiser som har en inngående effekt på hvordan vi lever våre liv, på hva vi kan gjøre og for hva som kan gjøres mot oss*» (Burr, 2015, s. 87) Dette illustrerer også maktperspektivet som jeg kommer til i neste avsnitt.

2.2.3 Ideologi, hegemoni og makt

Ideologi

«Å bruke språk er å skape mening. Men mening ligger ikke i språket selv». Det er først når ord og setninger inngår i en kommunikasjonssituasjon at språket får mening. (Svennevig, 2013, s. 13-14). I kritisk diskursanalyse er det en grunnleggende tanke om at vi mennesker sjelden formidler virkeligheten nøytralt. Vi farges av våre oppfatninger om hvordan verden er, og bør se ut, og disse perspektivene formidler vi gjennom språket. Grue tar til orde for at det er dette som menes med ideologi og ideologikritikk er utvilsomt en viktig komponent i den kritiske diskursanalysen hvis mål er «å synliggjøre de ideologiske premissene for ulike former for språkbruk» Disse premissene er, som jeg har vært inne på tidligere, skjult. De oppfattes som naturlige, men kan være både politisk og kulturelt betinget. Ut i fra dette kan man argumentere for at den kritiske diskursanalysen har en «*politisk slagside*». (Grue, 2011, s. 112)

Ideologikritikk stod særlig sterkt i Frankfurterskolens kritiske teori. Den la til grunn at man gjennom språkbruk kan maskere verden. Makthaverne kan, ved å bruke et hegemonisk språk, få folk til å oppfatte verden på et vis, mens det i virkeligheten forholder seg annerledes. Et eksempel på dette er likestilling. Vi liker å tro at vi i Norge er på topp i likestilling, mens all fakta viser at vi har et sterkt kjønnssegregert marked. Ideologi kan skape en «falsk bevissthet». (Jørgensen & Philips, 1999, s.166).

Fairclough definerer ideologier som representasjoner av verden som opprettholder eller vedlikeholder maktrelasjoner, og han mener at tekstanalyse er en viktig del av ideologiske analyser og kritikk ettersom ideologiske representasjoner synliggjøres både i diskurs, stil og identitet. (Fairclough, 2003, s, 218)

Ideologier handler ganske enkelt om verdenssyn og tanke sett, ironisk nok, så er selve begrepet «ideologi» et godt eksempel på at språkbruk er verdiladet. Ideologi kan fremstå som et nøytralt beskrivende begrep, men det kan også tolkes positivt om motiverende samfunnsideer eller i negativ forstand om virkelighetsfordreide, kollektive meningsoppfattelser. Sosialisme er i følge store norske leksikon et eksempel på ideologi i nøytral forstand, men tar man høyde for kulturkontekst og representasjoner så oppfattes

sosialisme som en positiv ideologi i noen deler av verden, mens det i andre deler av verden har en høyst negativ klang. (Skirbekk, 2018)

Wodak & Meyer påpeker at et typisk trekk ved ideologier er at de er relativt stabile over tid, til tross for at samfunnet er i konstant endring. Dette synes jeg er interessant, også ettersom mange diskurser også er stabile over tid – og dette henger igjen sammen med hegemoni og makt. Men, man kan jo også undres om det er kulturrelatert? (Wodak & Meyer, 2009, s. 8)

Hegemoni

Vi kommer ikke utenom representasjoner i den kritiske diskursanalysen, det går som en rød tråd gjennom hele konseptet. Neumann beskriver at hegemoni som en tilstand som oppstår når en representasjon i en diskurs er forholdsvis utfordret av andre diskurser. (Neumann, 2001, s. 178) I denne oppgavens problemstilling spør jeg etter hvilken diskurs som var hegemonisk i denne søknadsprosessen. Men, det kan jo tenkes at det finnes en sterk motdiskurs. På en annen side kan man da kanskje hevde at det ikke rår en hegemonisk diskurs og at det i stedet pågår en diskursiv kamp.

Fairclough refererer til Gramsci (1971) når han tar opp begrepet hegemoni. Gramsci relaterer hegemoni til politikken – som kjemper for en ledende posisjon både i forhold til ideologi og makt. En hegemonisk kamp mellom politiske krefter kan igjen relateres til representasjoner eller diskurs – og som nevnt, så er ikke den kritiske diskursanalysen helt uten politisk brodd. (Fairclough, 2013, s. 45) Men, det er viktig å påpeke som Jørgensen & Philips skriver: *«Politik skal i diskursteorien ikke forstås som for eksempel partipolitikk – det er derimot et bredt begrep, der henviser til, at vi hele tiden konstituerer det sosiale på bestemte måder, der udelukker andre måder»*. (Jørgensen & Philips, 1999, s. 47).

En måte å definere hegemoni på er lederskap, og Fairclough setter dette i sammenheng med både politisk, økonomisk og ideologisk dominans i samfunnet – hvor det er en konstant kamp om å konstruere og bevare allianser og relasjoner. (Fairclough, 2010A, s. 61).

Fairclough anser det nyttig å benytte seg av hegemoni begrepet når man skal analysere makt og diskurs. Dersom det et stabilt hegemoni begrenses mulighetene for andre diskursive

praksiser. (Fairclough, 2008, s. 154) I en analyse kan vi plassere både ideologi og hegemoni inn i det ytterste nivået, sosial struktur, i modellen for den kommunikative begivenhet.

Makt

La meg trekke en tråd fra både hegemoni og ideologi til makt. Innledningsvis i punkt 2.2 skrev jeg at vi gjennom språket formidler representasjoner av virkeligheten som sjeldent er nøytrale. Ord blir tildelt en verdi ut i fra kontekst og hvilke representasjoner vi som språkbrukere har med oss i ryggsekken – og makt er et ypperlig eksempel på et ord som er verdiladet og kontekstbundet.

Men hva er makt? Det finnes en rekke definisjoner på begrepet – og det er så komplekst, sammensatt og dyptgripende at man fint kan skrive en doktoravhandling bare om makt. Jeg derimot, skriver en masteroppgave, og har et gitt antall sider å forholde meg til, derfor blir jeg nødt til å begrense meg. Gudmund Hernes, som blant annet er kjent for å lede den første norske maktutredningen for å undersøke «de faktiske maktforhold i det norske samfunn» på begynnelsen av 1970-tallet, skriver at en av årsakene til de teoretiske vanskene ganske enkelt skyldes at vi benytter oss av «*det samme ord for ulike begrep*». Maktbegrepet er viktig både i forbindelse med fordeling, teknologi, forbindelser, realisering, avmakt og handlekraft, for å nevne noe. Hernes presiserer også at «*makt ikke bare er noe en aktør har, men også noe som han utøver*». (Hernes, 1975). Her må det understrekes at «han» ikke nødvendigvis er ment som et mannlig individ, en aktør kan like gjerne være institusjonelt, og i likhet med diskurs, så er maktbegrepet heller ikke noe som tilhører bestemte agenter. (Jørgensen & Philips, 1999, s.22)

Makt er et sentralt tema i kritisk diskursanalyse, men i motsetning til Foucault som anser makt som skapende og uunngåelig, så er det, i likhet med Hambermas, konflikt og motdiskurser Fairclough er opptatt av. (Fairclough, 2008, s. 12-14). Det er dog viktig å påpeke at det ikke bare er «negativ makt» diskursanalytikerne søker å finne, men også de maktstrukturene som er skjult. (Skrede, 2017, s. 28)

Makt og språk henger som nevnt sammen, og er viktige komponenter i den kritiske diskursanalysen. Et grunnleggende premiss for å øve innflytelse i kommunikativ handling er å komme til orde (Svennevig, 2013, s.115), men også ved overbevisende argumentasjon og

tilrettelagte beskrivelser. Ved å bruke narrative virkemidler kan man forsterke inntrykket, noe man gjerne ser i avisene. (Engelstad, 2005, s. 39). Og dette er særlig relevant i min analyse. Ettersom jeg ikke bare vil identifisere de rådende eller den hegemoniske diskursen, jeg søker også å finne ut hvordan de er kommunisert – og dette bringer meg videre til medias makt.

2.2.4 Medias makt

Mange diskursanalyser er opptatt av mediernes makt, og i så måte er min analyse intet unntak. Media har makt, faktisk så mye makt at mediene kalles den fjerde statsmakt. Ytringsfrihet er en forutsetning i et liberalt demokrati, på lik linje med verdier som stemmerett, organisasjonsfrihet og andre sivile og politiske rettigheter. Det liberale tankegodset er grunnlagt i opposisjon til statlig maktutøvelse – og gjennom ytringsfrihet – og ikke minst, pressefrihet – så kan det rettes fokus mot urett og maktovergrep – også fra styresmaktene. (Eide, 2008, s. 43-44) Dette er også nedfelt i Vær varsom-plakaten, som er et sett etiske normer som pressen forholder seg til. Denne vektlegger også at «*Pressen ivaretar viktige oppgaver som informasjon, debatt og samfunnskritikk. Pressen har et spesielt ansvar for at ulike syn kommer til uttrykk*». (Pressens faglige utvalg, 2018, pkt. 1.2) Journalistikken har følgelig en samfunnskontrakt og i denne vektlegges den demokratiske dimensjonen. (Sjøvaag, 2010, s. 36-37)

Men, la meg igjen nøste opp i noen tråder. I punkt 2.2.3 redegjorde jeg for begrepet *ideologi*. I en kritisk diskursanalyse vil det være relevant å ta opp at denne samfunnskontrakten i seg selv kan anses som en ideologisk diskurs som hører hjemme i klassisk kontraktsteori. «*Klassisk kontraktsteori beskriver hvordan demokratiet opprettholdes gjennom gjensidighetsprinsippet som fordeler rettigheter og plikter mellom partene i kontrakten*». Som en av partene i kontrakten har pressen både oppgaver og rettigheter som utveksles mellom politiske og sosiale institusjoner. Gjennom samfunnskontrakten plikter journalistikken at den belyser maktmisbruk og rettighetsbrudd, mens styresmaktene på sin side må rette de feil eller mangler som blir avslørt. Slik blir også pressen et bindeledd mellom borger og stat. Dette har et klart semiotisk aspekt, og her kan tråden trekkes videre til Fairclough og den kommunikative begivenhet. Pressens sosiale praksis som «demokratiets vaktbikkje» står i et dialektisk forhold til både sosiale begivenheter gjennom produksjon, distribusjon og konsumpsjon av tekster og sosial struktur – hvor nettopp ideologi og makt står sentralt. (Sjøvaag, 2010, s. 36, 42)

Journalistikkens samfunnskontrakt som begrep kan ses på som en metafor, eller et språklig bilde, på pressens oppdrag som dagsorden funksjon og som skal utføres uten føringer og bindinger. Samfunnskontrakten som diskurs er som nevnt semiotisk, og pressen forventer også en politisk respons fra publikum. Fordi profesjonsideologien står så sterkt kan journalistikken påvirke politisk og sosialt engasjement under et «objektivt» dekke. (Sjøvaag, 2010, s. 45)

Som det offentlige ordskiftets arena forholder media seg til et sett av normer – ikke bare for å få en fri og rasjonell debatt, men også for å sikre kvalitet og kildevern. Vær-varsom-plakaten (som jeg har nevnt ovenfor), Redaktørplakaten og Pressens faglige utvalg (PFU), er institusjoner som skal bidra til nettopp dette. (Eide, 2008, s. 48) Men, på en annen side bør vi også ha i bakhodet at mediebransjen har, gjennom nevnte institusjoner i stor grad definert samfunnsoppdraget sitt selv. (Erdal, 2018, s. 173)

Når de gjelder ideologi bør det også skytes inn at avisene ikke nødvendigvis er nøytrale, og her kommer ideologi inn i bildet igjen. Historisk var det fleste aviser knyttet til politiske partier. Dagens Næringsliv og Klassekampen har ikke nødvendigvis samme målgruppe, men de forholder seg til de samme presseetiske retningslinjer.

I tillegg til å være «vaktbikkje» og bærer av den offentlige samtale, har de tradisjonelle mediene en informasjonsfunksjon. (Eide, 2008, s. 45) Rikskringkastingen har dette i sitt mandat. I tillegg til informasjon, har rikskringkastingen en opplæringsfunksjon – og særlig denne blir gjenstand for kritikk av lisensmotstandere, ofte med en påstand om at det ligger en sosialistisk ideologi bak. Men, når det gjelder den generelle dagspressen, så kan man også fra et marxistisk perspektiv kan man argumentere for at den frie pressen ikke er fri, ettersom store tunge aviskonserner har kjøpt opp den ene avisen etter den andre, som for eksempel Schibsted. Det kan fort bli et problem for avisen å kritisere egen eier og arbeidsgiver, og det er ikke vanskelig å argumentere for at kapitalistiske krefter trekker i trådene. Og ettersom konkurransen blant avishusene øker i takt med fallende opplagstall er det ikke nødvendigvis kvalitetsjournalistikken som får mest spalteplass.

Men, der riksavisene sliter med lesertallene og taper terreng i jungelen av sosiale medier, så står fremdeles lokalpressen relativt sterkt til tross for at opplagstallene synker noe også her. (Norsk opplagskontroll, 2018) Den journalistiske samfunnskontrakten er like viktig på det

lokalet nivået. Lokaljournalistikken har en dobbeltrolle hvor den balanserer mellom kritisk journalistikk og lokalpatriotisme som ikke alltid er like enkel. Erdal referer til Nord og Nygren (2007) som argumenterer for at lokaldemokratiet svekkes dersom lokalmedia er konsensusorientert og unngår konflikt. På små steder er kan det være mange tette bånd og bindinger, og kanskje særlig mellom makthavere og medium. (Erdal, 2010, s. 175-177) Derfor vil jeg argumentere for at det er ekstra viktig at befolkningen bruker lokalavisen som også plikter å fremme de lokale stemmene. Det er ikke bare journalister som bør være kritiske, vi som lesere bør ha i bakhodet at journalistikken i seg selv er en definisjonsmakt ikke bare gjennom samfunnsoppdraget, men gjennom hvilke ord, sjangre og kilder som brukes.

2.2.5 Agonisme

Vi kommer ikke utenom politikken i den kritiske diskursanalysen, ei heller i min. «Politikk er konflikt» skriver Neumann. Skal man analysere politikk vil man støte på en konflikt, men den er ikke nødvendigvis preget av liv og røre. Diskursen kan være konfliktfylt selv om det ikke uttales eksplisitt. (Neumann, 2001, s. 52-53). Dette er et interessant poeng i forhold til agonisme. For der Jürgen Habermas argumenterer et deliberativt demokrati hvis mål er å oppnå konsensus gjennom rasjonell dialog, så retter Chantal Mouffe kritikk. I likhet med Neumann, er Mouffe også opptatt av konflikt: «*Den agonistiske demokratimodellen forutsetter at konflikt i demokratiske samfunn verken kan eller bør fjernes, fordi det spesifikke ved moderne demokratier er nettopp anerkjennelsen av konflikter*», uttaler Mouffe i et intervju. Hun mener at vi må skille mellom politikk og det politiske, og sier videre: «*Politikk forstår jeg som et sett av praksiser, språkspill og institusjoner som skal etablere orden under disse konfliktfylte forholdene*» (Moe, 2006, s. 160) Dette underbygger den politiske brodden i den kritiske diskursanalysen og betydningen av diskurs. Der Habermas søker konsensus legger Mouffe til orde for at konflikten anerkjennes. I stedet for å skape fiendebilde og en antagonistisk debatt må alle synspunkt inkluderes – det er det som er demokrati. (Moe, 2006, 160-161)

Jeg skal ikke redusere agonisme til en demokratidebatt mellom Habermas og Mouffe, men det gir et innblikk i hva det handler om – om å anerkjenne konflikt og bruke disse kreftene konstruktivt. Så hvorfor er agonisme relevant i min oppgave? I diskursteorien beskrives konflikt som antagonisme, utløst av diskursive motkrefter. En konflikt med steile fronter er

lite produktivt, derfor kan man argumentere for agonisme. En hegemonisk intervensjon vil oppløse antagonismen, men dette kan igjen føre til en fastlåst betydning. (Jørgensen & Philips, 1999, s. 60). Min hensikt er å identifisere diskurser – og se hvordan disse er blitt kommunisert. Agonismen får frem engasjementet, der antagonismen kan legge seg som et lokk over en trykkoker. Lokalavisen er et talerør, og det er gjerne gjennom media at agonismen kommer til syne, men det er ikke nødvendigvis medias rolle å skape denne agonismen. (Moe, 2006, s. 164). Jeg synes det er interessant å se hvordan media har bidratt i denne debatten, særlig i et demokratisk perspektiv. De folkevalgte tar avgjørelser på vegne av sine velgere, men hvor stor makt har velgerne når det kommer til stykket? Hvordan skal disse komme til orde i enkeltsaker?

3. Metode

Formålet med denne oppgaven er, som det går frem av problemstillingen, å belyse hvilken diskurs som var hegemonisk i forbindelse med søknadsprosessen ved å definere Grimstad som et turiststed, og hvordan de ulike diskursene er blitt kommunisert. Ved å identifisere diskursene kan det tenkes at det dukker opp mønstre som gjenspeiler seg i andre saker i lokalmiljøet i Grimstad, og som kan være representativt for andre kommuner.

For å finne svar på dette har jeg valgt å la meg inspirere av Faircloughs kritiske diskursanalyse både som teoretisk og metodisk rammeverk, da jeg anser dette som formålstjenlig for min oppgave. Dette vil jeg begrunne ytterligere i kapitlet. Først vil jeg gjøre rede for mine metodiske vurderinger, vitenskapsfilosofisk forankring og empiriske valg, før jeg presenterer studiens analyseoppsett. Avslutningsvis vil jeg reflektere rundt studiens kvalitet, forskerens rolle og etiske hensyn.

3.1 Metodisk tilnærming

Kritisk diskursanalyse er særlig egnet for å beskrive og kritisere problematiske samfunnsforhold og synliggjøre ideologier (Grue, 2011, s. 112). Det er kanskje ikke det første man tenker på, i en diskusjon om hvorvidt Grimstad skal defineres som et turiststed for å kunne holde søndagsåpent, men selv om saken ikke umiddelbart fremstår som problematisk – så betyr det ikke at det ikke ligger noe kritikkverdige i bunn. Jeg vil forøvrig understreke at jeg har latt meg inspirere av Faircloughs kritiske diskursanalyse. Fairclough beskriver tre karakteristiske trekk for den kritiske diskursanalysen. Man skal ikke bare analysere diskurser, men også forholdet mellom diskurser og elementer av sosiale prosesser. Videre legges det også vekt på en systematisk tekstanalyse og til slutt påpeker han at dette er et normativt prosjekt. Jeg vil i min analyse utføre både en tekstanalyse, identifisere ulike diskurser og analysere det kommunikative aspektet rundt søknadsprosessen. Som nevnt innledningsvis, mener jeg også at hvordan diskursene i denne søknadsprosessen kommuniseres er særlig interessant i forhold til makt på det lokale plan. Finnes det skjulte maktrelasjoner? Det kan også tenkes at disse diskursene påvirkes av større verdensbilder og ideologier som globalisering og kapitalisme. Derfor mener jeg at dette kan anses som en kritisk diskursanalyse. (Fairclough, 2010, s.10-11)

Forfatteren av boka «Kritisk diskursanalyse», Joar Skrede, argumenterer for at også kulturelle problemer kan analyseres kritisk, ikke bare sosiale problemer. «*Dette kan gjøres ved kritisk å analysere ulike måter kultur blir brukt på, samt hvordan balansen mellom kulturfelt og andre politiske felt er i endring*». (Skrede, 2017, s. 22) Dette er nok hovedsakelig myntet på multimodal kritisk diskursanalyse, men her er det betimelig å stille spørsmål med hva som defineres som kultur? I dette tilfelle, søknadsprosessen om å definere Grimstad som et turiststed slik at man kan holde søndagsåpent, så kan man argumentere for at det i ulike kulturer oppstår ulike diskurser. Og nettopp disse søker jeg å finne.

«*Metodeutviklingen henger ofte nøye sammen med teoriutvikling og forskning innen et fagfelt*». (Østbye, m.fl, 2013, s. 18), men det er ikke alltid gitt. Kritisk diskursanalyse omtales gjerne som både teori og metode (Jørgensen & Philips, 1999, & Grue 2011), men er mer å regne som et tverrfaglig rammeverk med ulike metoder og verktøy som man kan trekke veksl på. (Østbye, m.fl, 2013, s. 96) Fairclough selv beskriver også den kritiske diskursanalysen mer som teknikk enn en metode (Fairclough, 2001, s. 121). Med dette i bakhodet vil jeg for enkelhetsskyld omtale den kritiske diskursanalysen som både teori og metode i denne oppgaven. Det er viktig å påpeke, til tross for det tverrfaglige, at det i kritisk diskursanalyse går en rød tråd gjennom det teoretiske, det metodiske og det filosofiske som ligger til grunn. Det blir som en slags pakkelsøsning. (Jørgensen & Philips, 1999, s.12)

Kritisk diskursanalyse har forankring i sosialkonstruktivismen, og som tidligere nevnt, dannes vår forståelse av verden i samspill med andre og vi preges av kulturen vi lever i. Virkeligheten blir til gjennom språket, som igjen påvirker våre sosiale handlinger. Fordi vi oppfatter verden ulikt finnes det ikke en sannhet alene. Og nettopp det er kjernen i hermeneutikken, så vel som i sosialkonstruktivismen. Et fenomen må ses som en del av en helhet. (Thagaard, 2013, s. 41)

I kritisk diskursanalyse søker man svar gjennom systematisk tekstanalyse, forholdet mellom diskurser og sosiale prosesser. (Skrede, 2017, s. 32). Historisk handlet hermeneutikken også om å søke svar gjennom tolking av tekst. I nyere tid har den hermeneutiske betydningen endret seg noe. I dag søker man å finne underliggende strukturer så vel som å finne meningen i teksten. Også tekstbegrepet har endret seg. Det er ikke bare skrevne ord som kan tolkes som tekst, kultur kan også leses som tekst. (Fangen, 2004, s. 178) Dette er helt i tråd Faircloughs

definisjoner av tekst. Ut i fra dette vil jeg hevde at denne oppgaven har en klar hermeneutisk tilnærming, i tillegg til at det er en kvalitativt orientert oppgave.

Jeg har ved flere anledninger kommet inn på at diskursanalysen er forankret i sosialkonstruktivismen, men den kritiske diskursanalysen er som nevnt i forrige kapittel ikke en enhetlig skole med flere grener, men røttene i kritisk teori hadde sitt utspring i Frankfurterskolen i mellomkrigstiden. (Grue, 2011, 113-114) Det er viktig å legge til at Fairclough, gjennom en lang akademisk karriere har latt seg inspirere av filosofen Bhaskar og hans kritiske realisme. «*Fairclough arbeider innen en konstruktivistisk tradisjon, men uten å akseptere at den sosiale virkelighet kan reduseres til diskurs*». Derimot er han opptatt av at diskursene påvirker sosiale relasjoner. (Skrede, 2017, s.79-83) Fairclough har også implementert marxistisk analyse i sitt arbeide. (Grue, 2011, s. 114)

3.2. Presentasjon av analyse materialet

Teksten står sentralt i den kritiske diskursanalysen. Min studie er lokalt forankret og således faller det seg naturlig å lene seg på lokalavisen, Grimstad Adresstidene. Adressa, som den kalles på folkemunne, er eid av Agderposten Medier AS, som gir ut flere aviser i distriktet. Agderposten har tidligere vært en fylkesavis, men har i senere tid rettet sitt nyhetsfokus mot Arendal. Skjer det noe av interesse i Grimstad, titter redaksjonen over kommunegrensen, men ikke på langt nær så ofte som før. Lillesandsposten eies også av samme konsern. I Lillesand kommune har det vært søndagsåpent i flere år og på søk i avisens arkiver om grimstad+søndagsåpent dukker det ikke opp noen treff. Dette bunner i nyhetskriteriene, og i en lokalavis står naturlig nok det lokale helt sentralt. Agderposten slo opp tre artikler om søndagsåpent i Grimstad på. Dette er av interesse for arendalitter ettersom samme tematikk har vært oppe til politisk behandling også i Arendal kommune, men der er forslaget blitt nedstemt flere år på rad. På NRK Sørlandet sine nettsider er det kun søknadsprosessen i Arendal som er omtalt.

Ut i fra dette faller utvalget av artikler seg naturlig og ettersom dette er et relativt begrenset utvalg så har jeg ikke hatt behov for å jobbe opp mot søkemotorer som Atekst.

Jeg vil utføre en tekstanalyse basert alle debattinnlegg og redaksjonelle artikler om temaet som stod på trykk i Grimstad Adresstidene både på nett og i papirform i tidsrommet 08.05.18-20.05.18, (samme tidsrom som saken var oppe til politisk debatt) samt innholdet i de

tre nettartiklene som ble publisert i Agderposten i samme tidspunkt. Det vil bli for omfattende å analysere artiklene i sin helhet enkeltvis, ettersom det totale antallet artikler, inkludert undersøker, teller 25.

	Nyhetsstoff	Meningsstoff
Nyhetsartikler + undersøker, papir	9	
Nyhetsartikler, nett	8	
Leder		2
Debattinnlegg		6

Tabell 3.1: Oversikt over tekstmaterialet fordelt etter antall og sjanger. Noen av artiklene på er publisert to ganger – både i papir og på nett.

Ettersom problemstillingen også spør om *hvordan* diskursene er blitt kommunisert, har jeg i tillegg valgt å utføre kvalitative intervjuer. Som det det går frem av problemstillingen er jeg også interessert i hvordan diskursene er kommunisert og herunder kan intervjuene gi meg innsikt i nettopp det. Jeg vil presentere det analytiske oppsettet i punkt 3.3. Som det er påpekt tidligere i denne oppgaven, så definerer Fairclough begrepet tekst veldig bredt, og han påpeker at kritisk diskursanalyse er mer enn en lingvistisk øvelse. (Fairclough, 2003, s. 3) Fairclough er opptatt av både sosial struktur og praksis, og i diskursteorien behandles all empiri som sosial tekst. Herunder sorterer det meste fra dokumenter til intervjuer. Det er hvordan man analyserer det empiriske materialet som er det avgjørende. Til tross for dette benytter forskere sjeldent intervjuer i slike analyser. En av årsakene til dette er metodisk, og ligger i intervjuets natur. (Cruickshank & Lysgård, 2013, s. 79).

3.2.1 Kvalitative intervjuer

Et kvalitativt intervju kan anses som en sosial handling. I interaksjonen mellom forsker og informant skapes det mening, og her er det viktig å være bevisst forskerens rolle. Intervjuet er

godt egnet for å få frem informasjon om hvordan en informant oppfatter og opplever et gitt fenomen, men det finnes utfordringer knyttet til metoden. For noen kan et intervju oppleves som en ukomfortabel situasjon. Det kan tenkes at intervjuobjektet svarer det han/hun tror forskeren ønsker å høre, og forskeren kan lett stille ledende spørsmål. Forskeren må også vokte seg for å ikke legge ord i munn på informanten for å drive samtalen fremover. Personlig har jeg ved flere anledninger erfart at dersom man lar det bli stille under intervjuet så kan det oppleves som litt ubehagelig, men samtidig så får informanten litt tid til å tenke – og til å komme på gli. På den måten har det dukket opp mange interessante innspill, men man må ikke drøye ut stillheten for lenge. Det er en hårfin balansegang. (Thagaard, 2013, s. 58)

Det finnes ulike former for intervjuer, og i denne oppgaven anser jeg semistrukturerte intervjuer, som også omtales som dybdeintervjuer som det mest hensiktsmessige å jobbe ut i fra. (Tjora, 2017, s. 113) I forkant av intervjuet utarbeides det intervjuguide med konkrete, men relativt åpne spørsmål. Dette gir rom for å stille oppfølgingsspørsmål underveis, noe som er svært nyttig. (Østbye, 2013, s. 105).

Som nevnt ved flere anledninger søker ikke den kritiske diskursanalysen etter den «ultimate sannhet» og innen sosialkonstruktivismen er ikke det positivistiske nøytralitetsperspektivet noe man streber etter. Dette utdyper jeg nærmere i punkt 3.4, men likefullt stilles det krav til forskeren om refleksjon og evne til å se en sak fra flere sider. (Thagaard, 2013, s. 106)

3.2.2 Utvalg av informanter

Jeg har valgt å utføre ti semistrukturerte intervjuer med informanter som på ulikt vis har vært involvert i denne søknadsprosessen. Utvalget av disse informantene har vært strategisk. Som Fangen påpeker, så kan man ikke benytte seg av samme utvalgsprosedyrer i kvalitativ forskning som i kvantitativ forskning, og den vil heller ikke bli statistisk representativ. (Fangen, 2004, s. 51)

For å få innsyn fra flere ulike hold valgte jeg å intervju tre av medlemmene i Grimstad Min By AS (hvorav den ene var daglig leder på det aktuelle tidspunktet), tre personer fra kommunestyret, to personer fra formannskapet (hvorav en av dem er sittende ordfører), næringssjefen og redaktøren i lokalavisen. Flesteparten av informantene fikk tilsendt en henvendelse fra meg på e-post med spørsmål om de ville delta i forkant av intervjuet. De tre

representantene fra Grimstad Min By AS oppsøkte jeg personlig i deres respektive bedrifter da jeg antok at det var den mest effektive måten å oppnå kontakt på. Alle informantene stilte seg positive til både intervju og oppgaven i sin helhet.

Samtlige av intervjuene ble utført ansikt til ansikt. Ved å møtes personlig vil man kunne opprette tillit mellom informanten og forskeren, det gjør det også mulig å lese kroppsspråk. Hvor man utfører intervjuet kan også være av betydning, både i forhold til trygghet – og sakens natur (Tjora, 2017, s.121). Jeg lot informantene selv velge lokasjon for intervjuene. Noen inviterte meg hjem, andre på sine respektive kontorer og butikker, og noen møtte jeg på cafe.

Det ble brukt lydopptaker på samtlige av intervjuene. Informantene ble forespurt på forhånd og samtlige gav sitt samtykke. Ved å bruke lydopptak blir man ikke så bundet til penn og papir, og det er lettere i etterkant å behandle intervjuene. Lengden på intervjuene varierte fra ti minutter til en time, men de fleste varte rundt en halvtime. Samtlige av intervjuene er transkribert i etterkant. Ettersom det er diskursene jeg skal identifisere, så har jeg ikke lagt vekt på å følge et oppsett med fastlagte transkripsjonsnøkler annet enn at jeg har lagt inn korte og lange pauser, latter, kremt og nye intonasjonsenheter hentet fra systemet som ble utarbeidet av Du Bois m. fl (Svennevig, 2009, s. 11). Det som er relevant for analysen er som nevnt innholdet, ikke hvordan det er produsert i intervjusituasjonen. Intervjuene er også transkribert på informantenes dialekt.

3.3 Presentasjon av analyseoppsettet

I tråd med min problemstilling søker jeg å identifisere den hegemoniske diskursen i denne søknadsprosessen, i tillegg til at jeg ønsker å se på hvordan de ulike diskursene er blitt kommunisert. Faircloughs tre-trinnsmodell, den kommunikative begivenhet, tilbyr meg en god struktur å bygge analysen rundt. Ettersom det i en kritisk diskursanalyse er et perspektiv til som utfyller den kommunikative begivenhet, diskursorden, så vil jeg naturligvis også implementere den.

Det er anbefalt å etablere en diskursorden før man går i gang med selve analysen, ettersom diskursorden setter en analytisk ramme. (Philips & Jørgensen 1999, s. 146-147). Her må jeg skyte inn at det andre analysenivået i den kommunikative begivenheten, sosial praksis, består

den av tre elementer, stil, sjanger og diskurs – og når disse kjedes sammen dannes diskursorden. (Skrede, 2017, s. 33, 38) Ettersom diskursorden og den kommunikative begivenhet utfyller hverandre velger jeg å presentere diskursorden først i min analyse, men skjematisk har jeg plassert *diskursorden* inn i den analytiske modellen.

	Faser og kategorier	Del av datagrunnlag
<i>Sosiale begivenheter</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Undersøke begrepsbruk og titler 2. Kontekstualisering 3. Argumentasjon 	Nyhetsstoff, debattinnlegg
<i>Sosial praksis</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identifisere diskursorden, herunder sjanger, diskurs, stil 2. Identifisere aktører 3. Intertekstualitet 4. Undersøke hvordan diskursene kommuniserer i media og mellom aktørene 	Nyhetsstoff, debattinnlegg, intervju
<i>Sosial struktur</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analysere forholdet mellom sosial praksis og diskursorden den er en del av. 2. Kartlegge hvordan sosiale strukturer påvirker sosial praksis og sosiale begivenheter 	Nyhetsstoff, debattinnlegg, intervju

Tabell 3.2: Oversikt over analyseoppsett, basert på Faircloughs tre-dimensjonale modell, den kommunikative begivenhet.

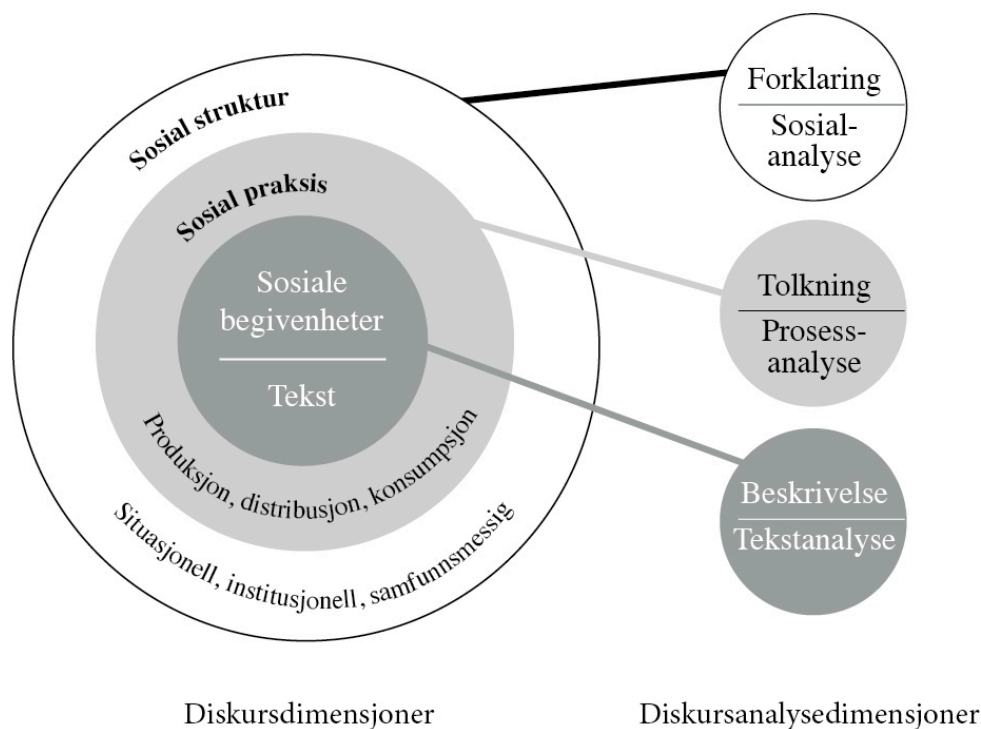
Diskursorden

Som jeg nevnte i forrige kapittel finnes det finnes det utallige konkurrerende diskurser, derfor er det nødvendig og foreta en avgrensning av diskursen. Det gjør vi ved å identifisere en diskursorden. Videre er det nyttig å identifisere diskursens representasjoner og lagdeling. (Neumann, 2001, s. 50) Vi mennesker har ulike forestillinger om verden, og det er nettopp det disse meningsdannelsene eller diskursene, representerer. Sett i forhold til byens utvikling for eksempel, vil det være veldig interessant å se hvordan diskursene opptrer mellom de ulike aktørene – politikere og handelsstand, men hvordan medias formidler dem. Ved å identifisere disse diskursene vil jeg kunne se hoveddelene i den representative verden. Dersom man skal ha en god dialog og være løsningsorientert vil dette være nyttig kunnskap.

Fairclough beskriver diskursorden som «et nettverk av sosiale praksiser». For å identifisere diskursorden i min analyse vil jeg se på gjennomgående trekk eller interdiskursivitet i hele datamaterialet for så og avgrense til en diskursorden. (Fairclough, 2003, s.24)

Den kommunikative begivenhet

Fairclough tilbyr en tre-trinnsmodell som er et godt egnet rammeverk for en kritisk diskursanalyse, den kommunikative begivenhet. Hågvar presenterer en modell basert på denne, hvor han har satt opp oversikt som viser forholdet mellom diskursdimensjoner og diskursanalytiske dimensjoner. Jeg vil benytte meg av denne modellen i min analyse, men jeg har imidlertid laget en ny grafisk fremstilling av modellen, hvor jeg har implementert Faircloughs nye begreper. Det gjøre det lettere å vise helheten i analysenivåene. (Hågvar, 2003, s. 25)

Figur 3.3: Diskurs- og diskursanalysedimensjoner basert på Fairclough (2003) og Hågvar (2003).

Analytiske grep i første nivå; sosiale begivenheter

Fairclough ser tekst som en del av sosiale begivenheter og understreker at tekstanalysen ikke kan stå alene i en sosial analyse. Etersom jeg i denne oppgaven vil undersøke hvordan de ulike diskursene er blitt kommunisert, vil jeg på dette analysenivået nærlese tekstmaterialet som er publisert i media. Her vektlegger jeg begrepsbruk, ordvalg, titler og argumentasjon, og kontekstualiserer dette. (Fairclough, 2003, s. 16, 21) For å identifisere og avgrense diskursene, har jeg vakt å se på ulike nøkkelord som er gjentakende. På denne måten kan jeg også se om det fremkommer politiske eller ideologiske begreper, om disse gjentas og i hvilken kontekst disse dukker opp. (Grue, 2011, s. 121-122)

I sin innføringsbok om kritisk diskursanalyse, påpeker Skrede at man ikke behøver å gå igjennom alle de analytiske verktøyene som Fairclough introduserer, men at man må velge de som er relevante for oppgaven. Fairclough selv søker å forstå den dialektiske relasjonen mellom alle de tre analysenivåene i den kommunikative begivenhet før han går i gang med

analysen, og da går han gjennom et større materiale før han fordyper seg i en eller flere tekster. Jeg anser det som både hensiktsmessig og nødvendig for å kunne identifisere de ulike diskursene. (Skrede, 2017, s. 58, 110)

For å danne meg et helhetsbilde av diskusjonsklimaet i debatten om søndagsåpent, og se hvordan den ene diskursen oppnår hegemoni, har jeg på dette analysenivået valgt å benytte modalitetsmarkører, holdningsmarkører og nøkkelord som analytisk verktøy. Først vil jeg analysere et utvalg titler som er preget av patos, deretter vil jeg se på ulike nøkkelord før jeg analyserer argumentasjon for de ulike diskursene.

Her vil jeg komme med et utvalg eksempler på argumenter som illustrerer de ulike diskursene, og eventuell argumentasjon som typisk går igjen. Etersom jeg har mye empiri og en begrenset ramme og forholde meg til kan jeg ikke gripe fatt i alle argumentene. Det som er særlig interessant med argumentasjon er at det handler om å overbevise adressaten om et virkelighetsbilde. Det er både relevant og helt i tråd med problemstillingen i forhold til hvordan diskursene formidles. (Svennevig, 2013, s. 202)

Analytiske grep i andre nivå: sosial praksis

Det er et samspill mellom alle de tre ulike nivåene i denne modellen, og det er her vi bygger videre på tekstanalysen. Dette nivået medierer også mellom sosiale begivenheter (tekst) og sosial struktur (sosiokulturell praksis) ved at den binder sammen disse nivåene på en indirekte måte. Sosiale begivenheter kan formes av sosiale strukturer gjennom sosial praksis ettersom det er her tekster produseres, distribueres og konsumeres. Som det fremgår av problemstillingen, og som jeg har nevnt ved flere anledninger, så er jeg også interessert i å undersøke hvordan diskursene er blitt formidlet og hvilke aktører som er involvert. Disse vil jeg kartlegge her. Dette er interessert både i forhold til medias rolle, politisk eller markedsrett og agonisme. Det er også her at de to ulike perspektivene i den kritiske diskursanalysen møtes. Ved å undersøke sjanger, diskurs og stil vil jeg også finne svar på om den kommunikative begivenhet trekker på diskursorden og om teksten bidrar til å omstrukturere eller reprodusere diskurser. (Fairclough, 2008, s. 127-128)

Ved å nærlese tekstmaterialet vil jeg også kunne se samspillet mellom de ulike tekstene. Hvordan disse står i relasjon til hverandre kalles intertekstualitet. Fairclough benytter ordet

interdiskursivitet om samme begrep. Det interessante med intertekstualitet (som jeg velger å bruke) er at i et slik samspill mellom ulike normer overføres fra en diskursorden til en annen. Dette kan også kalles for mediering. (Fairclough, 2003, s. 30). Skrede argumenterer for å plassere intertekstualitet på første analysenivå sosiale begivenheter, og interdiskursivitet på det dette analysenivået. Jeg velger likevel å analysere intertekstualitet på denne analysenivået ettersom det er her tekster produseres, konsumeres og distribueres.

For å finne ut hvordan diskursene er kommunisert er det essensielt å kartlegge de ulike aktørene. På denne måten vil man kunne se om noen aktører blir marginalisert.

Analytiske grep i tredje nivå: sosial struktur

Dette er det siste nivået i analysen min, og denne forgår på makronivå. Det er her relasjonene mellom de to foregående nivåene, sosial begivenhet og sosial praksis kommer frem, og det er her vi ser hvor diskursene er distribuert og regulert. Jørgensen & Philips påpeker at det er her vi må hente inn ekstern teori – og det er her jeg vil koble analysen opp mot agonisme og neo-liberalisme.

3.4 Kritikk av kritisk diskursanalyse

En som kritiserer Fairclough og den kritiske diskursanalysen, er lingvisten Henry Widdowson. Han mener selve begrepet diskurs er vagt, og han etterlyser en tydeligere avgrensning mellom tekst og diskurs. Dette skillet er blitt enda mer diffust etter Faircloughs utgivelse av «Analysing discourse» i 2003, men samtidig forsterker det den dialektiske tilnærmingen. «Ettersom den kritiske diskursanalysen er problemorientert og fokuserer på maktforhold» hevder Widdowson at den kritiske diskursanalysen er ideologisk og at man tolker tekster ut i fra dette (Widdowson i Meyer, 2001, s. 17), men som jeg har vært inne på ved flere anledninger i kapitel to i denne oppgaven, så er ideologi en viktig komponent. En kritisk diskursanalyse skal dog kunne benyttes uavhengig av hvilket ideologisk perspektiv som ligger bak, som jeg nevnte i forbindelse med hegemoni i forrige kapittel.

Da jeg i kapitel to i denne oppgaven gikk i gjennom den kommunikative begivenhet som modell, påpekte jeg at det i det ytterste nivået, sosial struktur, må suppleres med annen samfunnsvitenskapelig teori. Jørgensen & Philips kritiserer Fairclough for å ikke gi noen *«retningslinjer for hvor meget social analyse, der er tilstækkelig, eller noget bud på, hvilke former for sociologisk teori og kulturteori man kan eller skal anvende»*. Videre understreker de at Fairclough i liten grad reflekterer over hvordan han stiller seg i forhold til andre vitenskapsfilosofiske teorier. (Jørgensen & Philips, s. 101), men som Skrede påpeker, og som jeg selv har vært inne på, så har Fairclough utviklet sitt teoretiske forfatterskap i årene etter at Jørgensen & Philips bok ble utgitt. (Skrede, 2017, s. 79) Når det gjelder Jørgensen & Philips kritikk av manglende retningslinjer for ekstern teori, så vil jeg skyte inn at dette kan snus på, og betraktes som en styrke. Det gjør metoden fleksibel å kunne sortere ut det som måtte være relevant, til tross for at det også kan være frustrerende å jobbe uten en «kokebok». Skrede anbefaler også å hente inn flere teoretiske innsikter for å forstå de samfunnsmessige forholdene som ikke er semiotiske ettersom Fairclough selv har teoretisert lite rundt disse strukturene. (Skrede, 2017, s. 67)

I den kritiske diskursanalysen er det, som jeg har vært inne på flere ganger, to perspektiver som utfyller hverandre, diskursorden og den kommunikative begivenhet, og Jørgensen og Philips påpeker også her en svakhet ved å avdekke diskursorden. For å avgrense den må man se utover sitt eget materiale, og rette blikket på andre undersøkelser om samme domene – og det fordrer en stor undersøkelse. (Jørgensen & Philips, s. 146),

3.5 Oppgavens vitenskapelige kvalitet

3.5.1 Pålitelighet og gyldighet

Gjennom forskning søker man å finne svar på et fenomen eller problem. Det er viktig at studien fremstår troverdig og ved å måle studiens reliabilitet og validitet kan man si noe om forskningskvaliteten. Reliabiliteten knyttes til repliserbarhet – noe som er særlig viktig i kvantitativ forskning, i forhold til målinger (Bryman, 2016, s. 41).

Nå er imidlertid dette en kvalitativ oppgave, og man kan stille spørsmål ved om hvorvidt reliabilitet er relevant i kvalitativ forskning? Thagaard tar opp denne problematikken og

skriver: «*Repliserbarhet er knyttet til en positivistisk forskningslogikk som fremhever nøytralitet som et relevant forskningsideal, og hvor resultatene ses som uavhengig av relasjoner mellom forsker og de som studeres*» (Thagaard, 2013, s. 202). Men, kvalitativ forskning følger en annen forskningslogikk. Ontologisk hører kvalitativ forskning inn under konstruktivismen, og epistemologisk er den fortolkende. (Bryman, 2016, s. 32). Det gjør et slikt nøytralitetsideal vanskelig, noe som jeg også reflekterer over i punkt. 3.4.1 i denne oppgaven. Det som er viktig, er gjennomsiktighet og etterrettelighet. Som Thagaard skriver videre, så må forskeren «*argumentere for reliabilitet ved å redegjøre for hvordan dataene er blitt utviklet i løpet av forskningsprosessen*». Ved korrekt sitering, detaljerte analysemetoder og forskningsstrategier kan studiens reliabilitet styrkes (Thagaard, 2013, s. 202). Dette er noe jeg etterstreber ved å følge det normative oppsettet for masteroppgaver.

Der reliabiliteten, eller påliteligheten i oppgaven er knyttet til det empiriske materialet, handler validiteten om gyldighet og etterprøvbarhet. (Hitching & Veum, 2011, s. 19). Østbye påpeker at «*Definisjonsmessig validitet er knyttet til hvor godt vi greier å fange opp de begrepene vi har på det teoretiske nivået i vår innsamling og analyse av empiriske data*» (Østbye, m.fl. 2013, s. 27). Ved å benytte meg av Faircloughs kritiske diskursanalyse både som teori og metode vil jeg trekke en rød tråd gjennom hele oppgaven. I siste kapittel vil jeg oppsummere og forklare hvordan jeg har kommet frem til mine funn. Ved å gjøre dette kan andre forskere forstå de operasjonaliseringene og fortolkningene som jeg har foretatt. Det vil kunne gi en valid analyse. (Hitching & Veum, 2011, s. 20).

3.5.2 Forskerens rolle

Som forsker skal man ideelt sett forholde seg objektiv og se en sak fra flere sider, men det er ikke til å komme bort i fra, at forskeren har med seg et sett med verdier og måter å se verden på, i bagasjen gjennom et langt liv. For å få innsikt og bakgrunnskunnskap er det viktig at forskeren innehar en viss deltakerkompetanse, men nettopp dette kan også gjøre det vanskelig for forskeren. Dersom man er en del av et miljø kan det være lett å overse sosiale normer og strukturer som har bygget seg opp over tid, men som en utenforstående lett vil kunne identifisere. Derfor er det viktig at forskeren er seg bevisst hvilket metodisk perspektiv man forsker i, og reflekterer over sin egen rolle. Som nevnt ved flere anledninger er denne oppgaven forankret i sosialkonstruktivismen og følger ikke samme norm som den positivistiske vitenskapsfilosofien. (Hitching & Veum, 2011, s. 21) Når det gjelder

diskursanalyse vil det også være nødvendig med en gitt kulturell kompetanse, noe man gjerne opparbeider seg via deltakerkompetanse. (Neumann, 2001, s. 50).

3.5.3 Refleksjon omkring egen forforståelse

Med en yrkesbakgrunn fra avisredaksjon og en bachelor i medier og kommunikasjon kan det tenkes at jeg legger for stor vekt på lokalavisens betydning. Grimstad Adresstidene er tross alt en liten lokalavis med et opplag på 6026, netto totalt (mediebedriftenes landsforening, 2018), og med et innbyggerantall på over 20.000 er det mange som ikke leser avisen, men like fullt er det et talerør for lokalbefolkningen. Som «den fjerde statsmakt» skal mediene være informativ i tillegg til å sette søkelyset på kritiske samfunnsforhold. Det er også en demokratisk arena for meningsutveksling.

Videre må det nevnes at jeg er bosatt i Grimstad og jeg er en engasjert observatør til debatten, og engasjert i temaet som privatperson. Både som innbygger i kommunen, og som planleggingsstudent er jeg opptatt av utvikling av lokalmiljøet og et levende bysentrum.

3.6 Svakheter ved analysen

I en masteroppgave har man en gitt ramme og forholde seg til, og således må man foreta noen avgrensninger. I så måte er det viktig at forskeren selv har oversikt over disse begrensningene. (Østbye, m.fl, 2013, s. 33)

Så langt i oppgaven har jeg redegjort for de valgene jeg har foretatt, jeg har sett på metoden med et kritisk blikk og vurdert oppgavens vitenskapelige kvalitet, men det er naturligvis flere punkter som kunne tilført studien styrke.

Ved å analysere sosiale medier kunne jeg fått et enda større empirisk materiale å jobbe ut i fra, men på et tidspunkt må man avgrense oppgaven. Svært få av de politiske partiene har benyttet seg aktivt av sosiale medier i forhold til denne saken, Grimstad Min By fortalte om stor støtte på sosiale medier, det samme gjorde lokalavisen. En undersøkelse av hvordan disse diskursene fremtrer i sosiale medier potensielt vært behandlet i en egen oppgave.

Når det gjelder intervjuene ser jeg i ettertid at jeg kanskje kunne intervjuet noen fra Turistkontoret også. Underveis i intervjurunden min kom det frem at Turistkontoret har bistått Grimstad min by med utformingen av søknaden, men jeg tror de opplysningene jeg har fått er tilstrekkelige til å danne et bilde av diskursene. Jeg kunne også foretatt intervjuer av «mannen i gata». En annen utfordring ved mine intervjuer er at de ble utført i starten av 2018. Det kan være vanskelig å huske bakover i tid, og inntrykk kan endre seg i etterkant.

I og med at Grimstad er en liten by er kjennskap vanskelig å unngå – dette er forøvrig et poeng som trekkes frem i analysen. Jeg vil informere om at jeg kjenner redaktøren i Grimstad Adresstidene da han tidligere hadde redaktøransvar i Agderposten hvor jeg var ansatt samtidig. Jeg kjenner også en av politikerne som ble intervjuet.

Når det gjelder tekstanalysen påpeker Fairclough at denne skal være multisemiotisk, som innebærer at man også må se på typografi, fotografi, plassering på siden osv. Jeg har i liten grad implementert dette i min analyse av flere årsaker. (Fairclough, 2008, s. 126) For det første forholder lokalavisene seg til ferdige maler. I motsetning til en feature-sak hvor man har litt friere grafisk spillerom, er det ikke rom for kreativ tenking i nyhetssaker og meningsstoff. Malene har to funksjoner, det skal være tidsbesparende og avisa skal være gjenkjennelig fra dag til dag. For det andre finnes det heller ikke grafisk personale igjen i redaksjonene. Journalistene har i tillegg til sine faste oppgaver fått tildelt både typografene og fotografenes oppgaver. Dette fører også til både utstrakt bruk av arkivfoto og dårligere kvalitet på bildene. Journalistene er også presset på tid ettersom de skal fylle rollene til to andre yrkesgrupper i tillegg til sin egen. Hadde det vært laget en feature-sak om temaet ville en multisemiotisk analyse vært veldig interessant å jobbe med. For min del er det er også et tidsaspekt inne i bildet. Det ville vært veldig krevende og kjøre en full tekstanalyse av alt datamaterialet, og mitt gitte sideantall ville ikke tillatt det.

3.7 Etikk

Som ellers i livet, blir også forskeren stilt ovenfor etiske utfordringer i sine studier. Når man skal gå i gang med en studie er det viktig å ha deltagernes informerte samtykke, men det er utfordringer knyttet til dette. Kvalitative studier, som min, er ofte fleksible og endrer seg underveis. Alle mine informanter fikk et skriftlig brev om hva oppgaven innebar. I starten

hadde oppgaven større fokus på agonisme, men etterhvert som jeg arbeidet med stoffet ble oppgaven rette mot diskursene. (Thagaard, 2013, s. 26-27)

Et annet spørsmål knyttet til studien er anonymisering. Alle informantene ble spurt om de ønsket å bli anonymisert, men samtlige samtykket til å delta med fullt navn. Ettersom Grimstad er en liten by hvor mange kjenner de fleste, har jeg likevel valgt å anonymisere dem i studien. Det uansett ikke personene som er viktig, det er diskursene de representer og hvordan de opplevde debatten som er vesentlig. Ettersom alle mine informanter sitter i offentlige verv, med unntak av en, så vil kanskje deltagerne gjenkjennes indirekte. Studien er også meldt inn og godkjent av NSD, Norsk senter for forskningsdata.

4. Analyse

For å besvare oppgavens problemstilling vil jeg i dette kapitlet gjennomføre analysen i tråd med analyseoppsettet som ble presentert i metoddelen. Oppgavens problemstilling er todelt og det naturlig å starte med å identifisere diskursorden og redegjøre for de ulike diskursene. Videre i analysen vil jeg vise hvordan diskursen om «den levende byen» oppnår hegemoni og blir manifestert på de ulike nivåene i den kommunikative begivenhet. Først gjennom ordbruk og argumentasjon i tekstanalysen, deretter i sosial praksis gjennom intertekstualitet og kommunikasjon mellom aktørene. Avslutningsvis på dette nivået viser jeg at diskursen om «den levende byen» oppnår hegemoni både gjennom intertekstualitet, og dialogen aktørene seg i mellom. Makroanalysen av sosial struktur peker på at det legger flere maktaspekter til grunn bak den hegemoniske diskursen – medias makt, språkmakt og økonomisk makt.

4.1 Diskursorden

Som jeg nevnte i kapitel to, så kan diskursorden anses som «*et nettverk av sosiale praksiser*». (Fairclough, 2003, s.24) Disse sosiale praksisene er diskurser og sjangere som konkurrerer om å dominere innen et tenkt rom, og det er dette rommet som vi kan kalle diskursorden. (Jørgensen & Philips, 1999, s. 69). Ut i fra oppgaven og problemstillingens natur har jeg identifisert «*Debatten om søndagsåpent*» som diskursorden.

Som nevnt er diskursorden et analytisk rammeverk som hjelper med å avgrense diskursen(e), men disse er ikke nødvendigvis lukkede systemer. Fairclough knytter gjerne diskursorden opp mot en institusjon, men det behøver ikke å være tilfelle. En diskursorden kan også være en del av flere institusjoner. (Jørgensen & Philips, 1999, s.146-147.) Diskursorden i denne oppgaven, «*debatten om søndagsåpent*», kan også knyttes til en medieorientert diskursorden. Lokalpressen er en institusjon hvor man i produksjon av tekster følger gitte normer og forholder seg til konvensjonell sjangerbruk. Gitt min problemstilling er det naturlig at «*debatten om søndagsåpent*» plasseres inn i en medialt bestemt diskursorden som vil stå sentralt i min oppgave. «*Debatten som søndagsåpent*» kan også innordnes under en økonomisk diskursorden.

Diskurser knyttes til ulike måter å representere verden på fra ulike perspektiver, men skillelinjene mellom ulike diskurser er ikke alltid like klare, og en aktør kan trekke på flere

diskurser i et utsagn eller i en tekst. Dersom man velger å se på diskurser som analytisk konstruerte slik jeg velger å gjøre i denne oppgaven, blir avgrensningen av både diskursorden og diskurser enklere. (Jørgensen & Philips, 1999, s. 149). For å identifisere ulike diskurser anbefaler Fairclough å først undersøke hvilke områder av vår fysiske og sosiale verden som blir representert, eller sagt på en annen måte, hva diskursen preges av og hvilket område den dekker? Deretter må de ulike perspektivene som blir representert identifiseres. (Fairclough, 2003. s. 129).

Gjennom nærlesing av mitt empiriske materiale, både tekster og intervjuer, så har jeg identifisert to diskurser ved å se på argumentasjon i de ulike sosiale begivenhetene, eller tekstene: den levende byen og hverdagsliv. Fellesnevneren for begge disse diskursene er at de alle sammen forsøker å vinne frem med sine meningssystemer og trekker på hverandre i forhold til «*debatten om søndagsåpent*».

For å illustrere har jeg satt opp en modell som viser forholdet mellom de to ulike diskursene og diskursorden. Punktene under er tematikk som de to ulike diskursene trekker på i hver sin retning. I neste avsnitt vil jeg presentere de ulike diskursene.

Figur 4.1: Oversikt over identifiserte diskurser og diskursorden, samt sosiale praksiser som inngår i disse.

4.1.1. Diskursenes karakteristika

Jeg har ved flere anledninger nevnt at diskursorden og den kommunikative begivenhet er to ulike perspektiver som utfyller hverandre. I dette avsnittet vil jeg presentere de to diskursene jeg har identifisert, og redegjøre for hva som kjennetegner disse, før jeg i neste delkapittel griper fatt i den kommunikative begivenhet, hvor de ulike diskursene drøftes og analyseres ytterligere.

1. Diskurs om den levende byen:

Hovedfokuset i denne diskursen er sentrert rundt sentrumsutvikling og den kjennetegnes av kampen for et bærekraftig og levende sentrum. Diskursen vektlegger åpenhet og spiller på opplevelse og en tanke om at liv generer liv. For å utvikles må byen tørre å tenke nytt og gripe de mulighetene som ligger der. Det er en grunnleggende stolthet over byen og et genuint ønske om bevaring, men ikke konservering. Sørlandsbyen defineres som en turistby, og det økonomiske aspektet er tydelig uttalt: for å kunne drive næring er butikkeierne avhengige av en god turistsesong – det handler om å bevare arbeidsplasser og kanskje også skape nye. Argumentasjon om at søndagsåpent bidrar til både å bevare arbeidsplasser og gjøre sentrum mer attraktivt er typisk for denne diskursen. Et eksempel på dette er følgende sitat, hentet fra lederplass i Grimstad adressetidene: *«Omsetningen fra tilreisende turister og byens egen befolkning i juli og august bidrar til at det er lys i vinduene også ellers i året»* (Grimstad Adressetidene, 2017, s. 2)

2. Diskursen om hverdagsliv

Denne diskursen trekker på det typiske sørlandske, «sånn har det alltid vært». Diskursen kan beskrives som konservativ, og fremstår som jordnær og litt treg, og kjennetegnes av en tilbakeholdenhet, og et fokus på den sørlandske naturen. Verdier som arbeidslivsbestemmelser og helligdagsfred står sentralt, og synliggjøres typisk i politikken. Der diskursen om den levende byen anser turisme som alfa omega for et bærekraftig bysentrum legger hverdagsdiskursen også vekt på utvikling, men trekker mer på utdanning, landbruk og annen næring enn detaljhandel. Denne diskursen kommer særlig til syne i følgende utsagn fra en av informantene jeg intervjuet: *«Grimstad er en by som utvikler seg, men som ikkje alltid henger med. Sånne som me, som alltid har bodd her, har jo en litt sånn særegenhet, og siden det er så ekstremt mange tilflyttere her, så er det en liten krasj der. For ofte når mi diskuterer ting, så*

sidder mi som nesten har innavl her, jammen, sånn har mi alltid gjort det (...) det er en spenning mellom de som har flytta hit og de som alltid har vært her, og det er ganske naturlig.»

4.2 Den kommunikative begivenhet

4.2.1. Sosiale begivenheter

I den kritiske diskursanalysen tar Fairclough til orde for å analysere enkelttekster (ibid) Ettersom jeg også i min problemstilling spør om hvordan diskursene er kommunisert har jeg valgt å se på alt tekstmaterialet som er publisert i lokalavisene i den gitte perioden. Intervjuene implementerer jeg på neste analysenivå, sosial praksis. Ved å skille mellom empirien på disse to nivåene vil jeg kunne avdekke hva som eventuelt ikke blir formidlet i avisen. Masteroppgavens rammer tillater ikke at jeg analyserer samtlige tekster hver for seg, det vil bli for omfattende. Jeg finner det derfor mer hensiktsmessig og utføre en enkel tekstanalyse ut i fra de to diskursene jeg har identifisert. Disse identifiserte jeg som nevnt innledningsvis ved å undersøke og fortolke ulike titler, ordvalg, kontekstualisering og argumentasjon, og det er dette jeg vil fokusere på i denne delen av analysen. Det første jeg vil gjøre er å se på de publiserte titlene i empirien min. For å si noe om hvordan en ytring fremlegger budskapet og hva den handler om kan vi se på tekstens modalitet. Dette er en effektiv måte å få innsikt i diskursen. (Skrede, 2017, s. 50-51) Modalitet tolker jeg som forhandling eller hvordan teksten åpner opp for stemmemangfold. (Reddum & Veum, 2006, s. 146) Ved å forta disse analytiske grepene vil jeg vise hvordan ordbruk er med på å befeste den hegemoniske diskursen om «den levende byen».

4.2.1.a) Titlenes tale

I en papiravis og kanskje særlig nettavis, er det mange saker som sloss om oppmerksomheten vår. Tittelen er det første leseren ser og dersom den fanger interessen så leser vi eller klikker på den. En tittel skal si noe om hva saken handler om og er sakens salgsplakat. Derfor kan det være et nyttig analytisk virkemiddel å se på titlene for å kunne si noe om avsenders ståsted. Flere diskurser kan som nevnt konkurrere i en diskursorden og trekke på de samme sakene, derfor vil det være hensiktsmessig å sette både tekst og diskurs i kontekst. Titler vil også være

relevant i neste analysenivået, sosial praksis, ettersom hvordan titlene er formet og spisset også kan si noe om hvordan diskursene formidles. Her skal man imidlertid være obs på at det oftest er desken som setter titlene i meningsstoffet. De skal likefullt si noe om sakens innhold, men de er kanskje noe mer spisset enn hva forfatteren selv hadde satt. Dersom man ser på titler i forhold til et spesifikt emne over lenger tid, så kan man oppdage endringer i titlene i forhold til det gitte emnet over tid, og således si noe om hvorvidt diskursen har endret seg.

Titler kan også si noe om «pulsene» på debatten ettersom mange ord har holdningsmarkører i seg. Disse kalles plussord og minus ord, ettersom holdningsmarkøren er henholdsvis positiv eller negativ. (Svennevig, 2013, s. 188)

Jeg har satt opp en oversikt over samtlige publiserte titler og kategorisert dem ut i fra sjanger og holdningsmarkør:

Redaksjonelle artikler	Positiv	Nøytral	Negativ
Stor politisk spenning om utfallet		x	
– Dette er storm i vannglass:			x
Ja til søndagsåpne butikker	x		
Håper politikerne snur om søndagsåpent	x		
Ordføreren taler med to tunger			x
Ansvarsfraskrivelse og feighet			x
Vil ikke ha søndagsåpent			x
Mange engasjerer seg i debatten på nettet		x	
– Det må gå an å finne på andre aktiviteter den syvende dagen enn å handle			x
Vil ha søndagsåpent om sommeren		x	
Politisk dragkamp om søndagsåpent			x
Nei til søndagsåpne butikker i Grimstad			x
Han kom og inspirerte reiselivsbransjen	x		
Ønsker søndagsåpne butikker i sentrum	x		
Vil ha debatt om turisme		x	
Ja til søndagsåpent	x		
Sum	5	4	7

Meningsstoff	Positiv	Nøytral	Negativ
– Ikke bli festbrems for de som driver næring			x
Minst 22 butikker støtter krav om søndagsåpent	x		
– Gi butikkene i sentrum en sjanse	x		
– Dette minner om overformynderi			x
– Søndagsville politikere			x
Tommel ned for sentrum			x
– Gå bort fra prinsippet og hjelp handelsstanden	x		
Sommerbyen Grimstad	x		
Sum	4	1	4
Totalt	9	5	11

Figur 4.2: Fordeling av titler ut i fra holdningsmarkører. OBS! Antall titler og artikler samsvarer ikke fordi en sak også har titteloppslag på avisens forside.

Titlene kan, som nevnt ovenfor, si noe om pulsen på debatten, og ettersom denne tabellen viser at det totalt sett er flest titler med minusord, så kan det tolkes dithen at det er en konflikt eller et negativt diskusjonsklima.

Der det er konflikt hender det at følelser tar overhånd og går foran sak. Av samtlige titler er det seks stykker som utpreget spiller på følelser og engasjement (patos). De øvrige titlene er av mer informativ karakter – eksempelvis: «Ønsker søndagsåpne butikker i sentrum» (Ballestad, 2017). Dette fremgår også tydelig i oversikten over. Jeg har valgt å se nærmere på patos titlene, nettopp for å kunne si noe om diskusjonsklimaet.

«– Gi butikkene i sentrum en sjanse» (Birkedahl, 2017). Publisert som meningsstoff. Dette er en klassisk patosargumentasjon, eller som Vestad & Alme rett ut kaller følelsesappell. Talestreken indikerer at dette er en bønn til politikerne om å høre på handelsstanden. (Vestad & Alme, 2006, s. 110)

«– Dette minner om overformynderi» (Hægeland, 2017, s. 2) Publisert som meningsstoff. I denne tittelen er begrepet «overformynderi» benyttet som en metafor eller et språklig bilde som spiller på makt og har en eksplisitt politisk tematikk. Overformynderiet var et statlig organ som forvaltet økonomien for umyndige, også dersom den umyndiges formue steg over en viss sum. En slik statlig inngripen ble av mange sett på som maktbruk og en inngripen i privatlivets fred. Setter man dette inn i diskursorden «debatten om søndagsåpent», så kan man tolke videre at ved å benytte denne metaforen så impliserer tekstforfatteren at lokalpolitikere utøver unødvendig maktbruk ovenfor den lokale handelsstanden ved å nedstemme det forslaget som næringen selv anser som en livbøye. Utsagnet er åpenbart rettet mot lokalpolitikere og viser engasjement. Dette er en tittel som har en ekspressiv funksjon og fremstår som et bevisst utsagn som inviterer til motsvar og ytterligere dialog og debatt.

«Tommel ned for sentrum?» (Grimstad Adressetidene, 2017, s. 2) Publisert som meningsstoff. Denne tittelen har også en ekspressiv funksjon hvor avsender indikerer at noe ikke er bra for sentrum. Dette er utvilsomt en tittel som må settes i kontekst for at den skal gi mening. Setter man denne tittelen inn i diskursorden «debatten om søndagsåpent», så fremstår dette som et eksplisitt uttrykk hvor tekstforfatteren påpeker at det er en påfallende manglende politisk vilje til å satse på utvikling i sentrum. Tittelen stilles i spørsmålsform og den kan nærmest oppfattes som litt sarkastisk, at politikere må våkne opp. Og nettopp fordi den stilles som et spørsmål fremstår dette som en tittel som etterspør tilsvar. Denne tittelen hører typisk hjemme under diskursen «Den levende byen».

«Ikke bli festbrems for de som driver næring» (Vissheim, 2017) Publisert som meningsstoff. Dette er også en tittel som forsøker vekke engasjement ved bruk av patosargumentasjon. Uttrykket «festbrems» viser til at noen legger en demper på stemningen. Dette er også en tittel som må settes i kontekst. Settes den inn i rammen «søndagsåpent i Grimstad» vil lesere som kjenner saken kunne tolke metaforen dit hen at de lokale politikere ikke må stoppe butikknæringens initiativ. Denne tittelen har også en referensiell funksjon, og ved å plassere den inn i nevnte ramme, blir det tydelig at tekstforfatteren adresserer de lokale politikere. Dette kan tolkes inn i diskursen om «den levende byen».

«– Ordføreren taler med to tunger» (Karlsen, 2017, s. 6-7). Denne redaksjonelle saken er den største av sakene om søndagsåpent som ble publisert. Dette var hovedoppslaget i avisutgaven, og ettersom dette er den eneste tittelen som er publisert på forsiden har jeg også valgt å

analysere bildet. Denne påstanden er tittelen på førstesideoppslaget til Grimstad Adressetidene lørdag 20. mai 2017. Under tittelen ser vi bildet av to damer som står med begge hender i lommene sine. De ser oppgitt ut. Kvinnen til venstre er kledd i lærforkle, kvinnen til høyre har en mørk dressjakke. Arbeidstøy og formelle klær. De står midt på et torg omgitt av hvite trehus og ser lettere oppgitt ut. I bakgrunnen ser vi noen personer som står og snakker sammen. Noen andre som sitter ved bordene til utekafeen, hvor det for øvrig er mange ledige border og stoler. Bildekomposisjonen viser at dette er damene sitt miljø. Dette er en redaksjonell sak og her har redaksjonen valgt å bruke et sitat med en klar ekspressiv funksjon som tittel over bildet, disse damene er utvilsomt oppgitte over ordføreren. Dette uttrykkes eksplisitt, og talestreken indikerer at sitatet kommer fra disse kvinnene. «Tale med to tunger» er et uttrykk som brukes dersom man oppfatter en person sier en ting i det ene øyeblikket, for så å mene noe annet i det neste. Ut i fra dette kan man tolke det dithen at disse kvinnene er skuffet fordi ordføreren først har sagt en ting og kanskje gått tilbake på det i etterkant. Dette er et argument preget av patos. Slår man opp på side 6-7 som det refereres til i ingressen på avisens førsteside, møter man et dobbeltoppdrag med følgende tittel: «– Ansvarsfraskrivelse og feighet». Dette er også en påstand, med sterke ord. Det finnes ulike typer argumentasjon og dette er et argumentasjonsknep som Vestad & Alme kaller «overføring av skyld» Da flytter man fokus fra sak til person og ved å argumentere slik skaper man mistenkeliggjøring og svekket tillit på bekostning av det nye standpunktet som kanskje ikke kommer frem på en skikkelig måte. (Vestad & Alme, 2006, s.109-110). Dette er også en typisk argumentasjonsfeil, ettersom man her angriper person, og ikke sak. (Svennevig, 2013, s. 208-209) Som jeg nevnte i kapitel to følger pressen en rekke normer og konvensjoner som er nedfelt i vær varsom-plakaten. Den fastslår at tilsvar er god presseskikk, og Grimstad Adressetidene har latt ordføreren få svare på tiltale. (Pressens faglige utvalg, 2018, pkt. 4.12) Dette resulterte i den siste av de fem titlene som jeg har valgt å se nærmere på, nemlig: «– Dette er storm i vannglass» som også ble publisert som egen sak på nett. Hovedoppdraget derimot ble ikke gjengitt der. Dette er en tittel som både er et tilsvar på hovedoppdraget og som bagatelliserer saken ved bruk av metaforen «storm i vannglass» som implisitt sier at dette er en overdrivelse. Ettersom denne tittelen blir presentert i en gitt kontekst forstår leseren hva dette handler om. Hadde dette derimot vært en frittstående tittel hadde leseren antagelig tolket det dithen at noe overdrives, men uvisst hva ettersom dette er en påstand uten agens.

De tre førstnevnte titlene er hentet fra meningsstoffet. Det er kanskje ikke så rart at disse kan knyttes til patosargumentasjon. Man må kunne anta at tekstforfatteren er engasjert i saken,

hvis ikke hadde nok ikke vedkommende sendt inn innlegget til redaksjonen. Dette er forøvrig et godt eksempel på det dialektiske forholdet mellom sosiale begivenheter og sosial praksis – ved å delta i samfunnsdebatten kan man både påvirke andre og selv få nye innsikter.

4.2.1.b) Nøkkelord

Ved å se på ulike ord i som gikk igjen i en rekke argumenter i de publiserte tekstene var det noen typiske plussord som pekte seg ut i diskursen om «den levende byen». Bruken av disse plussordene har vært av stor betydning for formidlingen av diskursen. Det er lett å fatte sympati med noe som gir positive konnotasjoner. Disse ordene kan også beskrives som nøkkelord, ettersom disse, og noen til, gikk igjen i det empiriske materialet og således hjalp meg innledningsvis med å avgrense selve diskursen.

De typiske plussordene jeg identifiserte er følgende:

Møteplass   Bærekraftig   Levende   Åpent   Attraktivt   Service   Sommeråpent

---

Av disse ordene er det et som er som jeg vil se litt nærmere på: *sommeråpent*. Ord kan beskrives som språklige byggeklosser. Språket er ikke konstant, det er stadig i endring. Et godt eksempel på dette er ungdomsspråk. Ungdom er flinke til å bruke språket på nye kreative måter. Journalister er en annen gruppe som også leker mye med språket og lager ny-ord. Dersom man setter sammen to selvstendige ord i en syntaktisk konstruksjon slik at de danner et nytt ord, kalles dette leksikalisering. (Conzett, 2014, s. 196) «Sommeråpent» er ikke bare et tv-program på NRK, det er også sammenslåing av ordene sommer og åpent. Setter vi uttrykket «sommeråpent» i kontekst med debatten rundt søndagsåpent vil vi kunne forstå at leksikaliseringen spiller på søndagsåpent i sommermånedene – altså, sommeråpent. Årsaken til at jeg tar opp dette ordet spesielt er fordi dette ble hyppig brukt i argumentasjon for søndagsåpent. Forkjemperne for søndagsåpent forsøker å trekke på «hverdagsliv» diskursens argumenter ved å fokusere på sommeråpent fremfor søndagsåpent som «ufarliggjøre» søndagshandelen. Ordet «sommer» har for de fleste en positiv betydning, og leder tankene til ferie og bort fra arbeidstidsbestemmelser og gudshus. Koblingen mellom «sommeråpent» og søndagsåpent spiller åpenbart på turisme, som er et sentralt argument i hele debatten.

Bruken av nyord er spennende og kan være virkningsfullt. I intervjuene spurte jeg informantene om de trodde ordet «sommeråpent» hadde hatt effekt på debatten. Informantene var delt, men flere mente at sommeråpent helt klart hørtes mer positivt ut enn søndagsåpent. En av informantene påpekte at selve ordet «sommeråpent» var et argument i seg selv:

«Det var jo ankepunktet, au, for det er jo søndagsåpent ellers også, i desember for eksempel – og det e ingen debatt. Så det e litt rart at juli skal være debatt, mens desember ikkje er det»

«Sommeråpent» var det eneste nyordet jeg identifiserte i materialet. Ordet «Sommeråpent» dukker opp første gang i en redaksjonell artikkel som ble publisert 11.05.17. Hvorvidt det er journalisten selv som har laget ny-ordet «sommeråpent» eller om han har plukket det opp er uvisst, men det er ikke utenkelig at det dukket opp på desken først.

I det publiserte tekstmaterialet i empirien dukker det har jeg også identifisert noen nøkkelord som typisk brukes i forhold til «Hverdagslivsdiskursen»:

Helligdagsfred   Næring   Lojalitet   Natur   Museum   Prinsipper   Arbeidsliv

---

Nøkkelordene som beskriver «hverdagslivsdiskursen» er mer nøytrale, kun lojalitet kan pekes ut som et plussord. «Hverdagslivsdiskursen» som blir underkommunisert i det publiserte materialet, og overvekten av plussord i diskursen om «den levende byen» kan være en årsak. En annen årsak henger sammen med argumentasjon.

4.2.1.c) Argumentasjon for «Den levende byen»

Så hvordan oppstår en hegemonisk diskurs? Det handler om at noen tenkemåter vinner over andre. I så måte er bruken av plussord av betydning, og noe som igjen henger sammen med kontekstualisering og argumentasjon. Som det kom frem i innledningsvis i denne analysen er hovedfokuset i diskursen «den levende byen» sentrert rundt sentrumsutvikling og den kjennetegnes av kampen for et bærekraftig og levende sentrum:

«Sentrum er selve nerven i enhver by» (Reme, 2017)

Dette er et ekspressivt utsagn som er typisk for diskursen, og som går igjen i argumentasjonen for søndagsåpent, både i meningsstoff og det redaksjonelle. Vestad & Alme beskriver dette som et argumentasjonsknep som kalles «ekspertise». Sitatet er bastant, og ved å bruke ordet «nerven» refereres det til selve «livsnerven», grunnlaget for liv. Men, det gis ikke noen ytterligere faglige argumenter som bygger opp under utsagnet. Løfter vi blikket kan det tenkes at byen slik vi tradisjonelt kjenner den ikke lenger er et gyldig argument. Dette vil jeg diskutere nærmere i tredje del av denne analysen. I diskursen «den levende byen» defineres Grimstad tydelig som en turistby, og det økonomiske aspektet preger argumentasjonen for diskursen. Dette kommer særlig til syne i media. Typisk dukker det opp argumentasjonsrekker med referanser til både handel og turisme i samme sitat. Det kan eksemplifiseres slik:

«Et annet tiltak som kan styrke det tradisjonelle sentrum og de som driver butikk, er utvidet åpningstider i årets desidert viktigste sesong, nemlig sommeren»
(Grimstad Adressetidene, 2017, s. 2)

Modalitetsmarkøren *kan* viser til epistemisk modalitet og referer til utveksling av kunnskap. (Skrede, 2017, s.50-51) Dette sitatet stod på lederplass i lokalavisen, og ettersom avsenderen er redaktøren, har han i form av sin stilling, troverdighet hos leseren. Dette er logos argumentasjon er rettet mot fornuft. Tekstforfatteren benytter seg av en blanding av virkning og årsak i sin argumentasjon, og tiltaket, som i denne konteksten er søndagsåpent, *kan* styrke sentrum – noe som igjen *kan* bidra til økt aktivitet i sentrum. (Vestad & Alme, 2006, s. 108). Dette utsagnet alene favner tre aspekter ved diskursen «den levende byen»: «*styrke det tradisjonelle sentrum*» referer til et bærekraftig sentrum, «*de som driver butikk*» er et uttrykk for det økonomiske, og «*årets viktigste sesong, nemlig sommeren*» viser indirekte til turisme.

Koblingen mellom sentrumsutvikling og økonomi går som nevnt, tydelig igjen i argumentasjonen for diskursen om den levende byen, som disse sitatene viser. Det er påfallende få argumenter i diskursen som ikke er knyttet opp mot det økonomiske, noe som indikerer at det ligger økonomisk makt bak diskursen.

«Ingenting er så trist som å se tomme butikklokaler, vi ønsker mer aktivitet i byen»
(Birkedahl, 2018)

«Det trakk mye folk og bidro til velkommen omsetning i bransjen. Det gleder vi oss selvsagt over, for det er med og styrker fundamentet for en levende by»

(Grimstad Adressetidene, 2017, s. 2)

«Når en snakker om å styrke reiselivet og turismen, hører handelen med»

(Grimstad Adressetidene, 2017, s. 2)

Disse tre sitatene er eksempler på argumentasjon som reproducerer det økonomiske maktaspektet i diskursen. Satt i kontekst med diskursorden «debatten om søndagsåpent», appeller det øverste sitatet til følelser (etos) ved å bruke minusordene «trist» og «tomme». Gjennom ordbruken fremstår det ikke som noe alternativ å stemme nei til søndagsåpent. I det andre eksempelet er snakker metaforen «fundament» for seg selv. Her blir det eksplisitt slått fast at handelen er selve grunnlaget for en levende by.

Disse sitatene peker på en åpenbar sammenheng, for å drive butikk må det være en viss lønnsomhet. Det er en gjenganger i det publiserte materialet, butikkene er avhengig av sommersesongen for å overleve vinteren. Ved å synliggjøre ulike perspektiver kan vi identifisere og problematisere det som kanskje ellers blir tatt for gitt, men det er få perspektiver som blir synliggjort. (Grue, 2011, s. 130-131) Det tas for gitt at det skal være butikker i sentrum, men ingen spør om hva som gjør en by attraktiv foruten butikker. Og ingen stiller spørsmålet – hva skal til for at du bruker byen? Hva gjør du, som innbygger, for å holde byen levende?

4.2.1.d) Argumentasjon for diskursen «hverdagsliv»

Hverdagslivsdiskursen trekker som nevnt på det typisk sørlandske, og fremstår som litt traust. Den fokuserer på naturopplevelser, og verdier som arbeidslivsbestemmelser og helligdagsfred står sentralt. Der diskursen om «den levende byen» anser turisme som alfa omega for et bærekraftig bysentrum, legger hverdagsdiskursen også vekt på utvikling – men trekker mer på utdanning og landbruk.

Hverdagslivsdiskursen er lite synlig i det publiserte materialet. I de få titlene hvor det blir referert til diskursen, fremstilles de negativt, som eksempelvis:

«– *Det må gå an å finne på andre aktiviteter den syvende dagen enn å handle*»
(Haugen, 2018)

Dette er fra en redaksjonell artikkel, som ble publisert 11. mai. Dette er et argumentasjonsknep som Vestad & Alme kaller for tradisjonsidealet, hvor det refereres til tradisjon og sedvane, og man mener at fordi det er veletablert så er det rett. (Vestad & Alme, 2002, s. 110). «Den syvende dagen» har en klar referanse til hviledag og helligdagsfred. Modalitetsmarkøren «*må*» gjør at sitatet tolkes som et påbud, noe som gjør fremstillingen negativ. Sitatet er markert med talestrek og indikerer at dette er utsagn i teksten, og det har en tydelig ekspressiv funksjon. Dette er tittelen til en sak som omhandler formannskapsmøtet hvor politikerne stemte nei til søndagsåpent. Her kunne journalisten vinklet saken på en annen måte, men ved å bruke denne nettopp dette utsagnet vet redaksjonen at det vil skape reaksjoner, nettopp fordi utsagnet er så verdiladet. «Søknad om søndagsåpent avgjøres i formannskapet» ville vært en mer nøytral tittel, men det er lite trolig at den ville vekket like mange reaksjoner.

Et annet typisk utsagn for «hverdagsliv» diskursen, i konteksten søndagsåpent er dette:

«*Det er så mange andre muligheter i byen at på søndagene kan folk gjøre andre ting. Det skal være en annerledes dag*» (Andreassen, 2017)

I sitatet er det to arketyperiske modalitetsmarkører, *kan* og *skal*. Disse hører innunder deontisk modalitet som handler om påbud, tillatelser osv. Ved å benytte seg av de modale verbene *kan* og *skal*, får vi nok en argumentasjon som i denne sammenhengen lyder som et pålegg. Men hvem er det som gir dette pålegget? Er det politikere? Er det religion? Tradisjon? Dette utdypes ikke nærmere. Her er det også betimelig å spørre – hvorfor skal dette være en annerledes dag?

Nettopp fordi dette kan oppfattes som et pålegg eller påbud, så er dette et godt eksempel på hvordan en tekst kan påvirke sosial praksis, og akkurat dette vil jeg komme nærmere inn på i neste delkapittel.

4.2.2. Sosial praksis

Som jeg gjorde rede for i oppgavens andre kapittel, er det her i den sosiale praksisen, at de sosiale begivenhetene (tekst) produseres og konsumeres, og det er her diskurser aktiveres. (Jørgensen & Philips, 1999, s. 82.) Det er også på dette nivået at relasjonen mellom faktiske begivenheter og sosiale strukturer blir mediert. (Skrede, 2017, s. 33-34).

I første analysenivå viste jeg hvordan diskursen om «den levende byen» ble befestet gjennom positiv ordbruk. I denne delen av analysen vil jeg først vise hvordan sjanger, stil og diskurstype kan legge føringer og sette rammer. Jeg vil også kartlegge de involverte aktørene. Deretter vil jeg vise hvordan diskursen om «den levende byen» oppnår hegemoni gjennom intertekstualitet. Avslutningsvis i dette analysenivået vil jeg belyse hvordan de ulike diskursene kommuniseres både i media og mellom aktørene seg i mellom.

4.2.2.a) Sjanger, stil & diskurstype

På det foregående analysenivået benyttet jeg meg ikke av hele mitt empiriske materiale, kun nyhetsartikler og meningsstoff. Jeg fokuserte bare på det som var publisert i avis og nettavis ettersom jeg er interessert i å finne ut hvordan diskursene ble kommunisert gjennom ordbruk og argumentasjon i media. Jeg ønsker også og se på kommunikasjonen mellom aktørene, men det kommer ikke nødvendigvis frem i artiklene. Derfor valgte jeg å dele dette opp.

Ved analyse av presstekster vil det være nyttig å si noe om sjangertilhørigheten ettersom den kan si noe om hvilken sosial funksjon teksten har, hvilket er høyst relevant i forhold til sosial praksis. (Hågvar, 2007, s. 29). I teoridelen i denne oppgaven beskrev jeg journalistikkens samfunnskontrakt. Man kan også snakke om en sosial kontrakt mellom tekstforfatter og adressat. Sjangeren kan anes som en sosial institusjon hvor både avsender og mottaker er kjent med de ulike tekstlige konvensjoner. Konvensjoner kan på en enkel måte forklares som ulike språklige forventinger og praksiser. (Østbye m.fl, s. 68-69).

Det fremkommer ingen sjangerbrudd i medietekstene. Nyhetsartiklene er strukturert etter normert oppsett, i nyhetsseksjonen. Syntaktisk er de konstruert med tittel, ingress, brødtekst og mellomtitler. Ingressen indikerer hva brødteksten handler om og den viktigste informasjonen kommer først. Leseren forventer at nyhetssakene skal være seriøse og informative, hvilket de også er. Oppslaget «Ordføreren taler med to tunger» kan oppfattes

som tendensiøst, men teksten er saklig. Dette er heller ikke et direkte sjangerbrudd, men et eksempel på tabloidisering og et forsøk på å oppnå gode salgs- og lesertall. Det kan også vurderes om redaksjonen her tar side.

I kapittel to tok jeg opp stil og stilarter, og jeg refererte til henholdsvis både Fairclough og Svennevig som anser stilarten som en språklig væremåte (Jensen i Fairclough, 1998, s. 11) og at fremstillingsformen kan synliggjøre generaliseringer og allmenne sannheter. Stilen i de ulike innleggene varierer, naturlig nok, gitt de ulike sjangerne. Meningsinnleggene er preget av en subjektiv stil. De tar et tydelig standpunkt, de er direkte og dramatiserende. Det er også interessant og se at debattinnleggene er relativt repeterende med tilnærmet like argumenter. Nyhetssakene fremstilles relativt objektivt², eller nøytralt, og det er distanse mellom både forfatter og adressat, slik man kan forvente i en nyhetssak. Likevel skinner diskursen om «den levende byen» igjennom. Avisen fremmer imidlertid sitt standpunkt i lederen, som skal være subjektiv og en spalte for meningsutveksling. Det kommer ikke til syne noen generaliseringer eller allmenne sannheter i det redaksjonelle stoffet, men man kan ane en generalisering av politikerne som lite lydhøre i leserinnleggene. Der fremstår også søndagsåpent som nøkkelen til et bærekraftig næringsliv og som en allmenn sannhet. (Svennevig, 2013, s, 123).

Hvordan teksten organiserer sitt budskap kalles for diskurstype. Disse deles inn i en tre kategorier; argumenterende, fortellende og beskrivende. Debattinnlegg og ledere hører inn under kategorien argumenterende diskurstype, ettersom de forsøker å overbevise mottakeren om sitt synspunkt. Samtlige av debattinnleggene og lederne jeg har undersøkt argumenter for diskursen «den levende byen». Dette forsterker mitt inntrykk av at «hverdagslivsdiskursen» blir underkommunisert. (Østbye m.fl., 2013, s. 69-70)

4.2.2.b) Aktører

I oppgavens problemstilling spør jeg om hvilke diskurser som var rådene i søknadsprosessen og om hvordan disse diskursene blir kommunisert. Da er det også naturlig å se hvilke aktører som har vært aktive i debatten for å se hvem som slipper til. I tillegg er det viktig å se på hvordan stemmene til aktørene blir fremstilt. Mediene skaper en «sannhet» som vi godtar

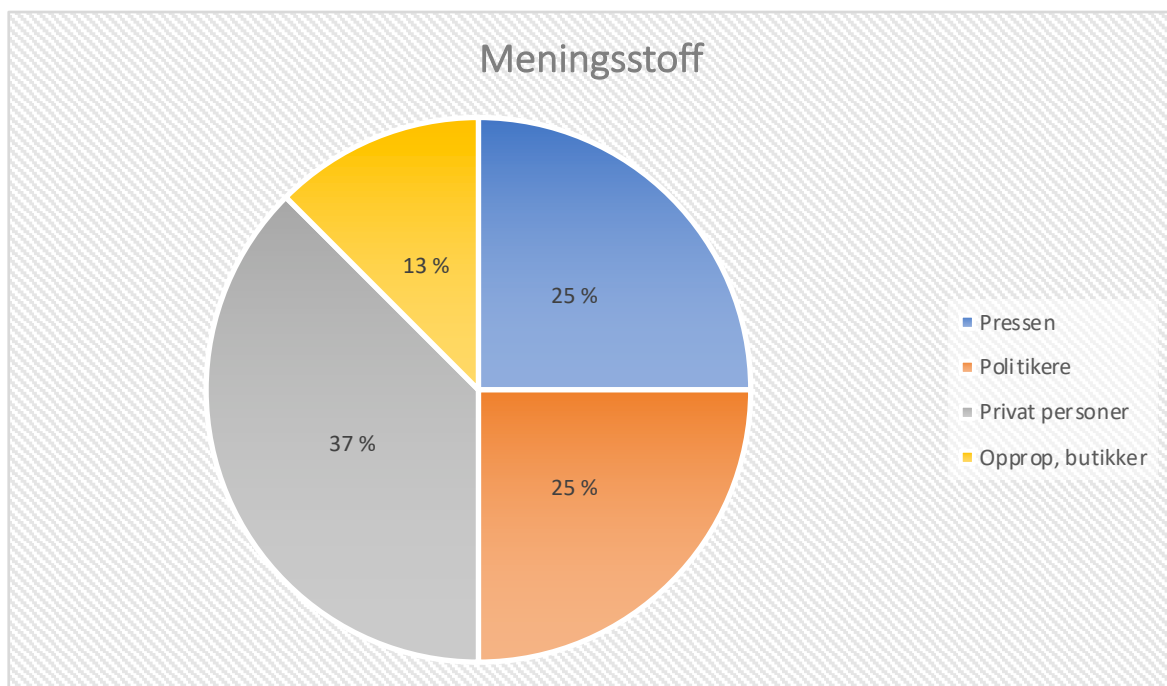
---

² I den grad man kan si noe er objektivt. I et sosialkonstruktivistisk perspektiv legges det til grunn at det ikke finnes en sannhet, men flere.

gjennom samfunnskontrakten og således blir det vi leser legitimt, til tross for at aktørenes stemmer blir orkestrert på desken. Ved å fremheve noen stemmer fremfor andre kan man fremkalle en ønsket reaksjon hos mottakeren, som for eksempel sympati eller provokasjon. Når lokalavisen velger å sette tittelen «– *Ordføreren taler med to tunger*» så er det bevisst fra redaksjonen sin side, ettersom det er en tittel som provoserer og vekker oppmerksomhet. Hvordan stemmene formidles kan også si noe i forhold til ideologi eller fremme en virkelighet eller en diskurs. I denne saken er det viktig å huske på at lokalavisen også er en medvirkende aktør, som sympatiserer med diskursen «den levende byen», noe som kan være medvirkende til at «hverdagslivsdiskursen» underkommuniseres. (Veum & Raddum, 2006, s. 152)

Grimstad Adressetidene publiserte totalt åtte leserinnlegg på nett, hvor samtlige talte for søndagsåpent med klare referanser og argumenter til diskursen «den levende byen». To av disse innleggene ble også publisert i papirutgaven, som i tillegg trykket to ledere med et klart og tydelig standpunkt for søndagsåpent. Et av de åtte leserinnleggene er et opprop som er signert av 23 butikker. Det som er påfallende er at ingen kritiske røster talte på debattsidene. Når det gjelder leserinnleggene vil jeg påpeke at noen av dem er publisert både i papiravisen og i nettutgaven. I papirutgaven publiseres innleggene med tittel og påfølgende tekst. I nettutgaven presenteres debattinnleggene med en ingress som er satt på desken i avisredaksjonen. Disse består av typisk patosargumentasjon og forsterker meningen i selve debattinnlegget.

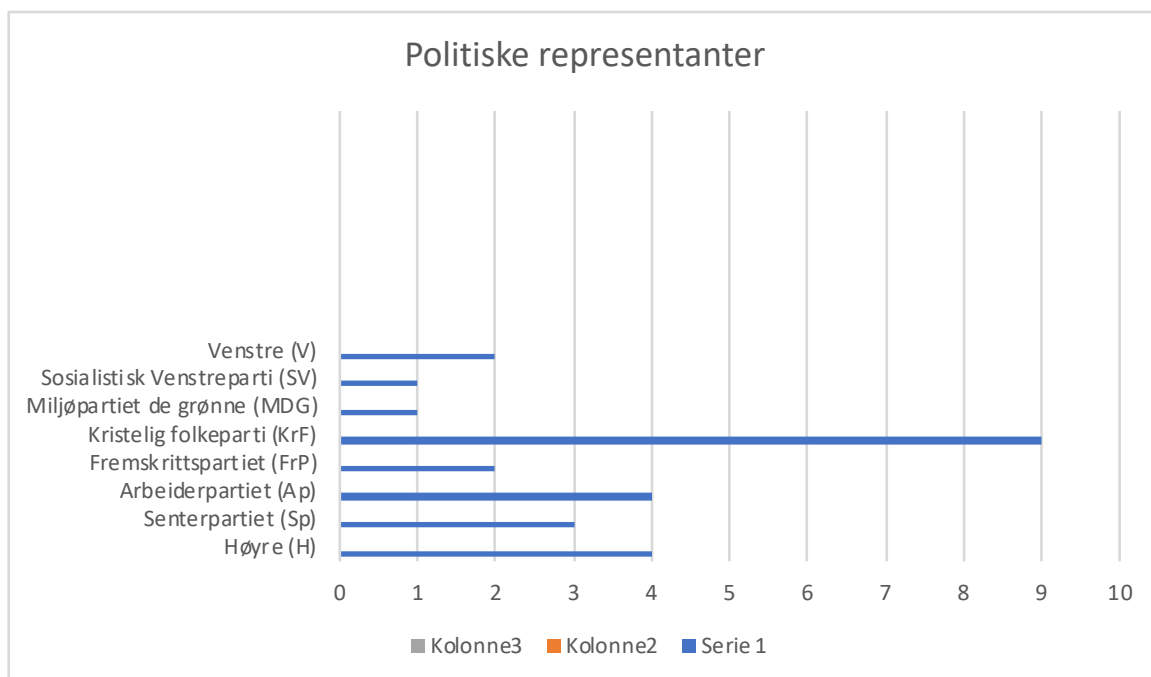
Fordelingen av aktører som har ytret seg på meningssidene ser slik ut:

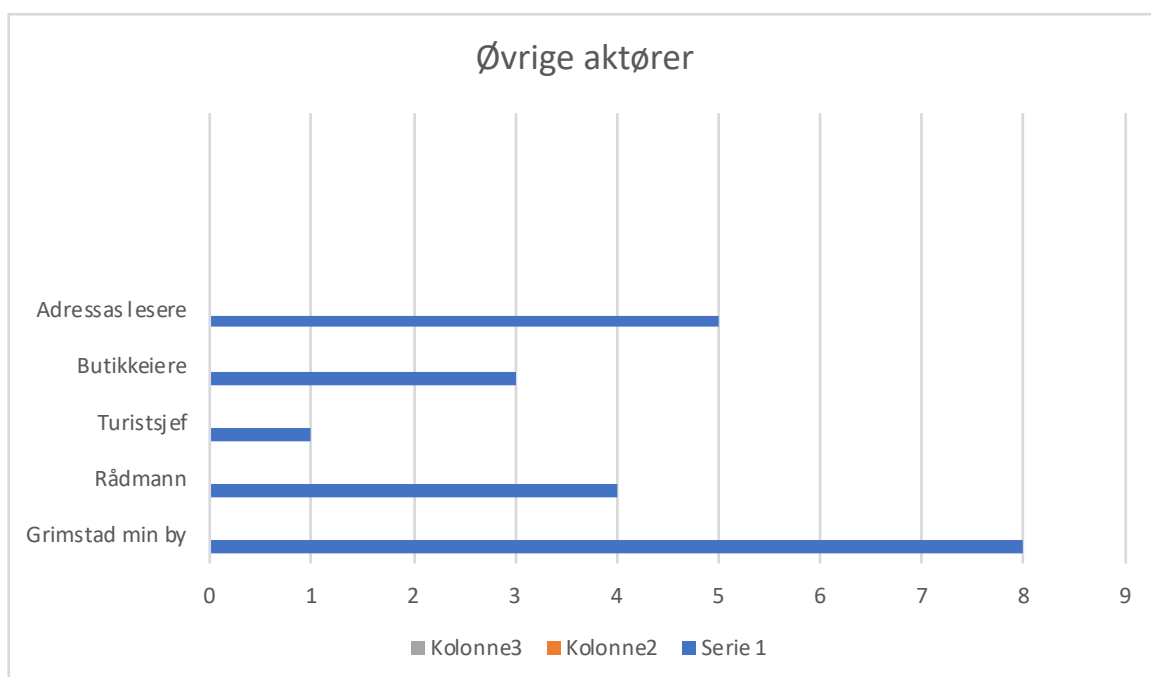
Figur 4.5: Aktører som har ytret seg på debattsidene.

Her er det på sin plass og påpeke at denne fordelingen er gjort på de åtte innleggene som ble publisert. Det er et lavt antall, men det gir like fullt et godt bilde over aktørene som har bidratt i meningsutvekslingen.

I nyhetsartiklene er det også en rekke aktører som kommer til orde eller som blir sitert. Jeg har valgt å illustrere disse ved å sette opp to grafer, hvor den ene viser antall innlegg de ulike partiene blir sitert i, og den andre grafen som viser de resterende aktørene. Grimstad Adressetidene skriver forøvrig at de kontaktet flere av de politiske representantene i forkant av kommunestyremøtet for å få kommentarer, uten å få tak i dem. (Karlsen, 2017) Politikerne er godt representert, og samtlige av partiene som sitter i kommunestyret har ytret seg i debatten om søndagsåpent.

Figur 4.6: Tallinjen viser antall artikler de ulike partiene har ytret seg i.

Figur 4.7: Tallinjen viser antall artikler øvrige aktørene har ytret seg i.

Figur 4.6 viser at KrF er det partiet som har ytret seg flest ganger i forhold til søndagsåpent. Det er også et av de partiene hvor hverdagslivsdiskursen står sterkest. Etersom KrF sitter med

ordføreren er det kanskje ikke så rart at de har ytret seg i flest artikler. Ordføreren fikk som tidligere nevnt skarp kritikk fra Grimstad min by, og Grimstad Adresstidene har fulgt god presseskikk og latt ordføreren få tilsvar hvor han som nevnt, responderte med å bagatellisere utsagnet til Grimstad min by. Dette er helt klart vinklet av avisen.

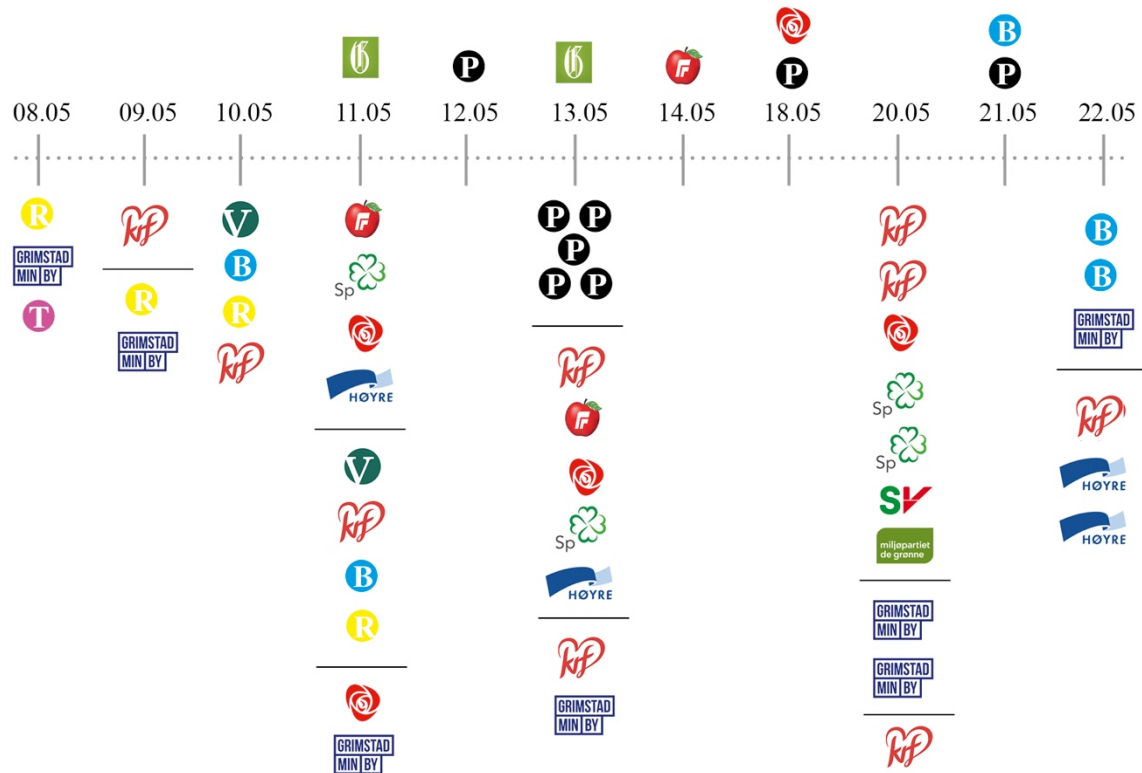
Videre må det understrekes at Krf hadde inngått samarbeidsavtale med Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne. Venstre hadde på det aktuelle tidspunktet gått ut av samarbeidsavtalen. Dette kommer frem i ulike artikler, men den blir tonet ned. Det som er overraskende på aktørsiden er at Miljøpartiet De Grønne (MDG) har vært påfallende tause i denne debatten. MDG har i likhet med Arbeiderpartiet og Krf vedtatt resolusjon mot søndagsåpne butikker. Partiet er prinsipielt mot ut i fra et miljøperspektiv, blant annet med et argument om at økt handel vil føre til økt transport. Videre argumenterer MDG at søndagsåpent vil føre til økt handelslekkasje, noe som ironisk er samme argument som ja-siden til søndagsåpent benytter seg av. (Miljøpartiet De Grønne, 2018) MDG har vært helt taus i debatten om Grimstad kommune skal søke om å få bli turiststed før 20.05.17. Det var først da Grimstad Adresstidene aktivt oppsøkte representanten at han uttalte at han stilte seg positiv til forslaget om søndagsåpent i byen. Dette er interessant av flere grunner. Hvorfor går representanten mot sitt eget parti? Hvorfor har han ikke deltatt i debatten? MDG har kun en folkevalgt i kommunestyret. Kan det tenkes at representanten ikke ytrer seg nettopp fordi han sitter alene i kommunestyret? Føler representanten at han ikke kommer til orde, eller opplever representanten at MDG marginaliserer?

Arbeiderpartiet har fremstått som veldig delt i debatten, noe som er kommet tydelig frem gjennom debattinnlegg i avisen. Jeg savner generelt bedre dekning av de politiske argumentene i denne saken. Alle de politiske aktørene er representert, men stemmene er ikke like godt formidlet som Grimstad Min By sine stemmer.

Grimstad Min By har figurert hyppig i lokalavisen og tydelig fått frem sine standpunkter. De har ikke ytret seg på meningssidene, noe det heller ikke har vært behov for ettersom den redaksjonelle dekningen har vært såpass grundig. Dette kommer også frem i intervjuene jeg har utført. Det kan forøvrig nevnes at mange av butikkene som stilte seg bak oppropet for søndagsåpent også er medlem i Grimstad Min By.

Det er ikke bare interessant å se hvilke aktører som har vært aktive i debatten og hvor synlige de har vært i media, det er også interessant og så *når* de har vært aktive. Jeg har satt opp en

tidslinje som viser når de ulike aktørene har ytret seg. Symbolene over tidslinjen viser til ulike aktører som har deltatt i debatten, mens symbolene under linjen viser aktører som har ytret seg i det redaksjonelle stoffet:

Oversikt over aktører

Figur 4.8: Tidslinjen viser antall artikler samtlige aktører har ytret seg i. Meningsstoff over linjen, redaksjonelt stoff på nedsiden av linjen. Ulike nyhetsartikler er adskilt med sort strek.

Tidslinjen viser at både Grimstad Min By og Krf har figurert jevnlig i avisen. Dette kan henge sammen med intertekstualitet som jeg skal komme nærmere inn på i neste delavsnitt. I perioden fra 13. mai til 20. mai er det ikke viet noe redaksjonell spalteplass til debatten om søndagsåpent. Jeg vil anta at det ligger to årsaker til grunn for dette, hvor den første handler om utgivelser – Grimstad Adressetidene blir som nevnt innledningsvis utgitt tre dager i uken i

papirform, tirsdag, torsdag og lørdag. Nettet oppdateres jevnlig. Det andre årsaken er 17. mai som i 2017 falt på en onsdag, altså midt i mellom to utgivelsesdager. 17. mai har stor nyhetsverdi for en lokalavis og det er helt naturlig at mesteparten av avisen vies til dette. Dette illustrerer også andre strukturer spiller inn på arenaen i forbindelse med formidlingen av diskursene. I dette tilfellet trumfet barn i bunad søndagsåpent. Hadde denne debatten eksempelvis funnet sted i april, vil jeg anta at denne saken hadde fått enda mer fokus. 20. mai nærmet det seg kommunestyremøtet hvor det skulle endelig avgjøres, og derfor ser vi en «aktørtopp» der ettersom dette er en sak satt på agendaen.

Den journalistiske samfunnskontrakten innebærer som nevnt samhandling mellom myndigheter, presse og borgere og pressen har ansvar for at ulike synspunkt blir hørt. Lokalavisen understreker at alle saklige debattinnlegg i både denne saken og andre saksforhold kommer på trykk. Det er derfor naturlig å stille spørsmål ved hvorfor ingen fra «nei-siden» valgte å uttale seg i meningsspaltene? Kan man anta at motstanderne enten er fornøyde med dekningsen i det redaksjonelle stoffet, at de egentlig ikke er så engasjerte eller at motstanden faktisk ikke er så stor?

I det store og det hele viser denne oversikten at det er et mangfold av aktører. Med unntak av MDG som man kunne forvente ville ytret seg mer ettersom partiet prinsipielt er mot søndagsåpent ut i fra miljøhensyn, så er også aktørenes innspill er relativt jevnt fordelt, men jeg savner en litt mer kritisk tilnærming – det er stort sett de samme argumentene som går igjen, og få spørsmål om hvorfor.

4.2.2.c) Intertekstualitet

Det som imidlertid ikke blir like synlig i aktøroversikten er hvordan de ulike diskursene kommer til syne. Som jeg nevnte i kapitel to, kan man se hvordan diskurser synliggjøres eller reproduseres ved å se på intertekstualitet, hvordan en tekst trekker på en annen. (Jørgensen & Philips, 1999, s. 15-16).

Som nevnt er det heller ikke nødvendigvis slik at det kun refereres til en diskurs i en tekst, det kan ofte være argumenter som passer inn flere diskurser. Jeg har laget en oversikt hvor jeg har plassert inn referanser som nøkkelord og helt eksplisitte utsagn til de ulike diskursene i det empiriske materialet.

	Den levende byen	Hverdagsliv
Meningsstoff	7	4
Redaksjonelt	11	8
Intervju	8	7

Figur 4.9: Oversikt over de ulike diskursene fordelt på det empiriske materialet.

Analysen av sosiale begivenheter viser at hverdagslivsdiskursen taper kampen i media. I intervjuene derimot kommer den tydeligere frem. Diskursen blir en motdiskurs til «den levende byen», men den uttales ikke eksplisitt. Diskursen ligger mer i bakgrunnen, og det er interessant å se hvordan relativt få utspill fra hverdagslivsdiskursen setter i gang debatten.

Intertekstualitet er som nevnt om hvordan tekster bindes sammen gjennom sitater, tilsvare og meningsdannelse. Dette er selve kjernen i sosial praksis og det er her diskursorden medieres – gjennom produksjon av tekst, distribuering og resepsjon.

Empirien i denne oppgaven er i stor grad preget av manifest intertekstualitet. Det betyr at tekstene har klare referanser til hverandre. Alle tekstene inngår i en intertekstuell kjede, noe som er typisk for medietekster. (Jørgensen & Philips, 1999, s. 84) Helt innledningsvis i oppgaven, trakk jeg frem følgende sitat som hører innunder nettopp hverdagslivsdiskursen:

«Meg bekjent er det Lillesand som har åpent, Arendal har vedtatt ikke å ha åpent. Det er Lillesand som skal ha det. Så kan vi la Lillesand være den byen som har åpent. Det er en mer typisk turistby enn Grimstad». (Haugen, 2017)

Konteksten er at Grimstad Min By ønsker å sende søknad til å fylkesmannen om å bli definert som et turiststed. Overnevnte sitat er et direkte svar på dette. Sitatet utløser en rekke nye debattinnlegg og uttalelser – både om Grimstad som turistby, om politikernes rolle og ikke minst økonomi.

I diskursen «den levende byen» argumenteres det for at byen er en turistby, og dette går som en rød tråd igjennom både det redaksjonelle og meningsstoffet. 18.05.17 står følgende sitat på trykk i et debattinnlegg:

*«Grimstad ER en typisk turistby på lik linje med andre sørlandsbyer»
(Birkedahl, 2017)*

Dette er et ekspressivt utsagn som ikke gir noen ytterligere argumentasjon for hvorfor det er slik. Det blir subjektivt fastslått at slik er det, og underforstått – dette er sannheten. Tråden føres videre gjennom det publiserte materialet, og i et redaksjonelt oppslag 20. mai skriver Grimstad Adressetidene:

*«Hun og Svennevig viser særlig til uttalelsen om at Grimstad ikke er en turistby og at folk heller kan handle i Lillesand, at Grimstad Min By heller bør drive med friluftsliv og holde museene åpne og at de kan søke fylkesmannen om lov til å holde åpent»
(Karlsen, 2017)*

Begge disse utsagnene er direkte svar på det innledende sitatet som var en av de utløsende faktorene for debatten. Lignende utsagn går som nevnt igjen i hele mediedebatten, uten at det er noen hensikt å referere til samtlige her. Argumentasjon for begge diskursene blir reproduserer de samme poengene.

Men, hva er effekten av intertekstualiteten? I en kritisk diskursanalyse er det nettopp dette som er det interessante å gjøre rede for. Skrede beskriver at *«stor forekomst av intertekstualitet indikerer et felt i endring»* (Skrede, 2017, s. 53) «Hverdagslivsdiskursen» er tradisjonsbundet, og satt i kontekst til diskursorden «debatten om søndagsåpent», så indikerer det en holdningsendring ettersom diskursen om «den levende byen» har posisjonert seg som hegemonisk. Hadde forslaget om søndagsåpent blitt fremmet i 1988 er det rimelig å anta at motstanden hadde vært stor.

En annen effekt av intertekstualiteten, i tillegg til å befeste «den levende byen» som hegemonisk diskurs, er hvordan den synliggjør økonomisk makt.

I den intertekstuelle kjeden legger som nevnt, argumentasjonen for diskursen om «den levende byen» økonomisk makt til grunn for et levende sentrum, og hevder at Grimstad er en turistby. Det er ikke kommet noen innspill på trykk som støtter opp rundt utspillet om at Lillesand er en mer typisk turistby enn Grimstad, og det faktum at det heller ikke argumenteres noe ytterligere om *hvorfor* Lillesand er en mer typisk turistby enn Grimstad gjør det rimelig å stille spørsmål ved om dette er et representativt syn? Men, om uavhengig om utsagnet er representativt, det har satt i gang en debatt om Grimstad er et turiststed og det

stiller spørsmålstegn ved om butikkene må være åpne for at byen skal å være nettopp det? Utsagnet kan representere en motvekt til det kapitalistiske forbrukersamfunnet og til en grønn hverdag.

Som et argument mot dette peker «ja-siden» på generell åpenhet og feriemodus:

«For alle de som er på ferie så er jo alle dagene like – søndag for dem er bare en vanlig feriedag, sånn at de kan ikke kaste bort en dag hvis de – hvis det er ingenting å gjøre, ingenting å se på, så er jo ikke Grimstad interessant. Så taper vi jo på en måte i kampen om turistene».

Her impliserer informanten at feriedager er en verdi i seg selv – og at folk vil maksimere denne verdien. Hvis ikke reiser turistene videre. Turismen fremstilles som løsningen på sentrumshandelens utfordringer og det rettes ikke noe kritikk mot turismen.

Grimstad Min By har dokumentert at Grimstad er en turistby basert på ulike parametere som økt omsetning i en gitt periode. Man ser en topp i sommermånedene, økning i antall overnattingsdøgn på hoteller og økt belegg på campingplasser. Gjennom intervjuene kommer det også frem at befolkningen øker i sommerhalvåret, noe som legger press på lokale myndigheter. Informant A uttalte det eksplisitt;

«Vi merker det i kommuneøkonomien (...) Det er så mange tilreisende som må ha hjelp til ganske mange ting, som bor på de små hyttene, men som også må ha tilgang til helsetjenestene og det koster»

Dette blir også poengtert av flere informanter. Gjennom intervjuene jeg utførte kommer «hverdagslivsdiskursen» mer til syne, og det er ikke alle som unisont deler synet på at Grimstad er et typisk turiststed. Flere beskriver et typisk turiststed som et sted som er helt avhengig av turismen for å opprettholde inntektsgrunnlaget og understreker at Grimstad har mye næringsvirksomhet som ikke er knyttet til turisme. Det er ikke turismen som generer de største inntektene for kommunen. Universitet og utdanning generelt trekkes fram, sammen med landbruk. Hovden blir eksemplifisert av flere som et typisk turiststed hvor kommunen bevisst har satset på turismen. Dette blir ikke formidlet i de redaksjonelle artiklene.

Diskursen om «den levende byen» fokuserer som nevnt ved flere anledninger på det økonomiske grunnlaget og fremmer betydningen av lokalhandelen for å bevare og skape liv i

byen i en tid med tøff konkurranse fra både kjøpesentre og netthandel. Søndagsåpent legges frem som nøkkelen til et levende sentrum, og blir i så måte en representasjon for byutvikling. Dette er et premiss som går igjen i tekstene. «Hverdagslivsdiskursens» på sin side, argumenter om å holde hviledagen hellig og legger vekt på arbeidstidsbestemmelser. Søndagsåpent sett i perspektiv fra diskursen «hverdagsliv» representerer kapitalisme. Diskursen om «den levende byen» spiller videre på de samme argumentene om helligdagsfred og arbeidstidsbestemmelser, og understreker at dette er frivillig for bedriftene. Det trekkes også frem at ved å holde søndagsåpent åpner man opp for mer jobb for sommervikarer, for eksempel studenter. Det oppfattes som rigid at man må holde stengt disse søndagene, og som en av informantene påpekte:

«Mi har en butikk i Grimstad som har stengt hver mandag – og det e fantastisk tenker e, ja, mandag da har mi så dårlig salg og mi trenger en dag og hvile på, mandag! Det er jo – for me er det helt logisk»

«Hverdagslivsdiskursen» handler også om tradisjoner. Ved å holde åpent på en søndag rokker man med gamle tradisjoner og arbeiderbevegelsens prinsipper, men motparten spiller videre på dette argumentet ved å ufarliggjøre søndagsjobben, blant annet ved å kalle det sommeråpent, som jeg har vært inne på tidligere. En av informantene uttalte følgende:

«Vi tar et skippertak når det trengs, det jo liksom en utopi og tro at vi liksom kommer til da å – at vi skal jobbe flere søndager. Det kommer vi ikke til å gjøre. (...) Så ja, det var et argument som ingen følte var særlig, ja – hvorfor sier de det? Det har de jo ikke engang spurt oss om»

Dette utsagnet peker forøvrig på manglende eller dårlig kommunikasjon, og dette vil jeg komme tilbake til i neste delavsnitt.

Trekker man en annen tråd gjennom tekstmaterialet så kan man tolke en mistro mot politikerne, som av noen avsendere også oppfattes som nærmest arrogante. I analysen av sosiale begivenheter gikk jeg i dybden på fem av titlene. Både tittelen «– Dette minner om overformynderi» (Hægeland, 2017, s. 2) og «– Ordføreren taler med to tunger» (Karlsen, 2017) er eksplisitte eksempler på dette. Ikke alt er like uttalt, men det er et gjennomgående trekk at avsenderne oppfatter saken slik at politikerne ikke spiller på lag med det lokale næringslivet i sentrum. Byutvikling er et samspill mellom en rekke aktører, men avsenderne

tolker det dithen at politikerne ikke forstår hva som er byens beste – de deler ikke samme verdensbilde og derfor forsøker avsenderne å formidle sin diskurs, «den levende byen».

I kapittel to trakk jeg frem aspekt ved sosiale praksiser som Fairclough påpeker: ulike sosiale praksiser utspiller seg også i den materielle verden, den er ikke bare en abstrakt størrelse. I denne saken kommer dette til syne gjennom kommunikasjon. Det lokale næringslivet er flinke til å markedsføre seg selv og diskursen de står for. Lokalmedia er fyller samfunnsoppdraget sitt, setter fokus på saken og lar aktuelle aktører få slippe til, men de er ikke nøytrale. «Ja-siden» sine stemmer formidles på en helt annen måte enn «nei-siden» sine. Det kommer heller ikke frem er hvordan den politiske praksisen fungerer, og politikerne selv formidler ikke dette på en effektiv måte.

Kort oppsummert viser intertekstualiteten to trekk. Det første er at diskursen om «den levende byen» er et resultat av et felt i endring. «Hverdagslivsdiskursen» er den tradisjonelle diskursen som holder fast i det som var, mens «den levende byen» er et resultat av endringer i tiden, med økt konkurranse fra først kjøpesentre og deretter netthandel. Diskursen om «den levende byen» blir reproduisert gjennom argumentasjon i den intertekstuelle kjeden på bekostning av «hverdagslivsdiskursen». Den andre effekten av intertekstualiteten i det empiriske materialet er at økonomi fremkommer som en betydelig maktfaktor. Det synliggjøres ved at turismen kommodifiseres, noe som innebærer at turismen blir en vare i seg selv, synonymt med sentrumshandel, omsetning og utvikling.

4.2.2.d) En agonistisk debatt

Jeg har så langt redegjort for hvordan diskursene er kommunisert i media. Debatten er i stor grad fasilitert av lokalavisen som har satt saken om søndagsåpent på agendaen, og i så måte har lokalavisen stor definisjonsmakt. Alle impliserte aktører har fått anledning til å komme til orde, men flere påpeker at særlig handelsnæringen hadde dyktige folk som fikk frem sine standpunkter tydelig. Det er også veldig synlig. Her vil jeg bare skyte inn at det ikke ble benyttet profesjonelle aktører som pr-rådgivere. Jeg vil nå se nærmere på hvordan diskursene er kommunisert mellom aktørene.

I teorikapitlet siterte jeg Iver B. Neumann som skriver, «Politikk er konflikt». Og denne saken er intet unntak. (Neumann, 2001, s. 52-53). Ser man på de fem titlene som jeg

analyserte i punkt 4.2.1, sosiale begivenheter, kan hele debatten fremstå som konfliktfylt. Og for enkelte av aktørene i saken ble den nok oppfattet slik også.

Ser man konflikt i et agonistisk perspektiv så er det positivt. Særlig Chantal Mouffe anser konflikt som en forutsetning for demokrati. Der Habermas argumenter for konsensus legger Mouffe til grunn at konsensus ikke er mulig, noen vil alltid være uenig, gi seg eller la være å ytre seg. Agonisme kan frem et engasjement, hvis krefter kanskje kan utnyttes positivt og anerkjenne konflikten. Det er særlig viktig dersom ikke alle parter i saken forstår konfliktbildet. I debatten om hvorvidt Grimstad er et turiststed, og om byen bør søke om søndagsåpent har det vært en konflikt. Som jeg var inne på i teorikapittelet, beskriver Jørgensen & Philips all diskursiv konflikt som antagonistisk, men jeg vil likevel argumentere for at denne debatten har vært agonistisk – og ikke antagonistisk. Jørgensen & Philips beskriver videre at «*antagonismer oppløses gjennom hegemoniske interventioner*» (Jørgensen & Philips, 1999, s. 60) I denne debatten har diskursen om «den levende byen» opphevet en eventuell antagonisme, men ut i fra min forståelse av begrepene har debatten vært preget av agonisme – og ikke antagonisme, ettersom de ulike aktørene kjemper sin diskursive tolkning som likeverdige motstandere. Det har ikke vært fastlåst antagonisme med steile fronter mellom fiender. At man i formannskapet ble enige om å fristille kommunestyre-representantene fra samarbeidsavtalen, viser anerkjennelse av konflikten.

Mouffe påpeker at i en agonistisk debatt må alle synspunkter inkluderes, og lokalavisen har stått for sitt standpunkt, men holder seg likevel til den journalistiske samfunnskontrakten og har i stor grad lagt til rette for debatt. Likevel har den ene siden likevel vært mer tydelig enn den andre. Diskursene jeg har identifisert viser ulike tanker om Grimstad som by, og at det ligger en treghet som det kanskje tar litt tid og endre. Debatten viser imidlertid at engasjement nytter. Politikerne holdt seg lojale mot samarbeidsavtalen, men fristilte sine medlemmer til å stemme uavhengig på kommunestyremøtet. Hadde debatten tatt en antagonistisk vending så er det ikke sikkert at saken hadde snudd til kommunestyremøtet. (Moe, 2006, 160-164)

At konflikt inntil en viss grad er positivt for debatten, kom også frem under intervjuene, men noen påpeker også fordelene med konsensus:

«Det er ikke noe mål at det skal være konsensus i alle saker, men det ... men vedtakene står ofte sterkere. (...) ikke så stor sjangs for omkamper i neste runde»

Dette er et poeng jeg vil ta tak i. Ser man dette ut i fra et agonistisk perspektiv, så kan man anta at ved konsensus er det noen som ikke er helt enige, og at synspunkter undertrykkes eller holdes tilbake. Det gir kanskje ikke omkamper i runden etter, men på sikt kan det føre til misnøye. Ved uenighet om standpunkt må man kanskje tenke helt nytt, og føre dialog på en annen måte. Hvordan man kommuniserer kan også være viktig i forhold til dette.

For å et innblikk i hva informantene betegner som god kommunikasjon spurte jeg helt konkret om hva de definerer som god kommunikasjon. Jeg stilte også spørsmål om hvordan de hadde oppfattet dialogen mellom seg i mellom, både politikere og butikkeiere. En av informantene hadde en interessant tilnærming:

«Når jeg tenker på fransk, (...) dialouge, det betyr at man skal finne en god løsning sammen, uten å tenke på hva som var standpunktet mitt før, men at vi går mot en bedre løsning som er bra for byen (...) men her handler mesteparten om politikk, de store politiske linjene. Noen kaller det dialog, men jeg tror ikke det er en dialog».

Det informanten peker på kan knyttes direkte til sosial praksis, som politiske møter. Gjennom intervjuer ble det bekreftet at det var de politiske linjene som ble diskutert under formannskapsmøtet. Formannskapet består av to representanter fra Krf, to fra Arbeiderpartiet, en fra venstre, en fra høyre og en fra FRP. Av disse syv representantene har fem av dem forpliktet seg til samarbeidsavtalen hvor man blant annet er enige om at man er prinsipielt i mot søndagsåpent. En debatt i formannskapet har både fordeler og ulemper. Her fremmes en dialog mellom noen få aktører, hvor langt fra alle slipper til, og der viktige aspekter ved en sak kanskje ikke blir tilstrekkelig belyst. I denne spesifikke saken figurerte det også lite i media på forhånd, ettersom det ble avgjort at man ville søke i siste liten. Det var avgjørelsen i formannskapet som sparket i gang debatten. På en annen side er politikerne vist tillit fra velgerne gjennom en demokratisk prosess og det er slik systemet er bygget opp. At politikerne diskuterer de politiske linjene er viktig, og således også at de holder seg til inngåtte avtaler. I teoridelen siterte jeg Gudmund Hernes som skriver *«makt ikke bare er noe en aktør har, men også noe som han utøver»*. (Hernes, 1975). At politikerne faktisk holder seg til inngåtte avtaler er viktig for tillitsforholdet til velgerne og det viser at de ikke utøver makt unødig. Dette er et poeng som ikke kommer skikkelig frem i mediedebatten. Samarbeidsavtalen blir nevnt, men ikke forklart hvor denne er så viktig for politikerne, for mange blir resultatet at politikerne oppfattes som både firkantede og rigide – noe som kan ha bidratt til konflikten.

Politikere kritiseres for mye, men lojale mot hverandre og samarbeidsavtalen har de utvilsomt vært i denne saken. Det eksemplifiseres med flere utsagn fra intervjuene. En annen informantene uttalte:

«Her har vi jo en avtale, og den forventer vi at vi forholder oss til (...) så derfor stemte jeg lojalt i mot»

Dette utsagnet kan forklare noe av frustrasjonen til motparten, som opplevde at de ikke ble forstått. Hadde politikerne fått frem sine argumenter for «hverdagslivsdiskursen» i nyhetsbildet ville partene kanskje fått en bedre forståelse av konflikten og som Mouffe argumenterer for, brukt det agonistiske engasjementet positivt og kanskje skapt noe nytt ut av konflikten.

Det dukket også opp et sitat som er et godt eksempel på hvordan diskursene opptrer side om side:

«E stemte dessverre i mot, og det var av lojalitet til samarbeidspartiene. Men e var glad for vedtaket som ble, e må si det! Det e litt trist at det blir sånn, men...»

Dette sitatet viser tydelig hvordan sosial praksis spiller ut diskursene. Her tydeliggjøres en sterk lojalitet til det politiske hvor hverdagslivsdiskursen er bakenforliggende. Informanten var fristilt til å stemme etter eget ønske, men fikk seg likevel ikke til å gjøre det.

Dersom jeg tar utgangspunkt i det innledende sitatet om dialog i dette delkapittlet så beskriver informanten i praksis Habermas kommunikative rasjonalitet. At man må møte med et åpent sinn og ikke bare forsøke å overbevise «motstanderen», men sammen komme frem til gode løsninger og en felles forståelse – dele samme diskurs. Men, det er vanskelig å ikke være forutinntatt, og enda vanskeligere dersom man ikke har et forum hvor alle impliserte parter er i dialog. Avisen fyller til en viss grad denne rollen, men den personlige interaksjonen er bedre egnet til å fatte beslutninger. Ideelt sett burde man hatt begge deler.

Gjennom intervjuer og ved å lese det publiserte materialet kan det oppfattes slik at politikerne snakker i sin egen retning. En av informantene savnet et større politisk engasjement og opplevde at politikerne i stor grad ikke forstod hva saken dreide seg om. Politikernes samarbeidsavtale tok fokuset bort fra sakens kjerne. Dette illustrerer mitt forrige poeng, at det politiske språket ikke blir formidlet på en konstruktiv måte. Det ble også stilt spørsmål ved

argumentasjonen om at Lillesand var et bedre turiststed. At det bare ble akseptert i som et faktum i formannskapet, opplevdes som frustrerende, sier informanten, som også påpeker at det ikke bare handler om turisme og omsetning, men også byens omdømme.

Det kommer også frem at det var noe direkte dialog mellom butikkeiere og politikere. Særlig en politiker fra Arbeiderpartiet fremheves, ettersom vedkommende tok seg tid til å gå innom de ulike butikkene på eget initiativ for å høre eierne sine argumenter. Det opplevdes som positivt og ble trukket frem av alle de tre butikkeierne jeg intervjuet, og dette understreker mitt poeng – at debatten ikke har tatt en antagonistisk retning, men at konflikten anerkjennes. Informantene fra Grimstad Min By påpeker forøvrig at dialogen med kommunens administrasjon har vært både god og konstruktiv.

Informantene fra Grimstad Min By mener prosessen i media mellom formannskapsmøtet og kommunestyret var avgjørende og de fortalte om en enorm respons fra mange opplevde at formannskapets avgjørelse var feil. Folks engasjement førte til at politikerne måtte tenke seg litt om og sette seg inn i saken. Alle sider av saken ble belyst, og alle de gode argumentene kom frem, mener informantene fra Grimstad Min By, her er det viktig å understreke at dette er sett fra næringsforeningens perspektiv.

Flere av de politiske informantene mener også at lokalavisen spilte en viktig rolle i denne debatten. En av dem uttalte:

«De har vært så flinke til å markedsføre seg sjøl i avisene at det ikke var nødvendig å ringe til dem (...) Altså må jeg si at de har hatt påvirkningskraft på meg da»

Dette viser at lokalavisen fremdeles har stor makt, men det er grunn til å stille spørsmålet hvor representative de ulike utspillene i media er. En av de politiske informantene kom med følgende innspill, som forøvrig bekrefter at debatten om søndagsåpent ikke antok en antagonistisk vending:

«Representantene var seg bevisst, og hadde et lyttende øre til befolkningen, men det er sånn at hvis man får fire henvendelser så får man inntrykk av at det er kjempestemming i en retning, men så kan det være 18 som ikke sier noe»

Dette er et veldig godt poeng, for det er slett ikke alle som ønsker å ytre seg i media. Men hvor skal en konstruktiv debatt føres? Sosiale medier er en annen åpenbar arena, men også her er det veldig varierende grad av hvordan de ulike aktørene tilnærmer seg

En av informantene savner et forum der aktørene kan møtes og diskutere sakene litt tydeligere før det blir en kasteball i media, og påpeker at ting ofte kommer veldig bakpå. Hun mener at debatten rundt søndagsåpent opplevdes litt hals over hodet, noe som nok i stor grad skyldes at argumentasjonen i formidlingen av de to konkurrerende diskursene kjørte seg fast i hvert sitt spor, med reproduserende argumentasjon.

4.2.3. Sosial struktur

Sosial struktur er det tredje og siste analysenivået i Faircloughs modell, den kommunikative begivenhet. Som jeg nevnte i kapitel to, så står forholdet ideologi, makt og diskurs sentralt på dette nivået. Her vil jeg utføre en enkel makroanalyse i to deler hvor jeg løfter blikket på hele debatten om søndagsåpent. Først vil jeg analysere forholdet mellom sosial praksis og den diskursorden den er en del av, før jeg kartlegger hvordan sosiale strukturer påvirker sosial praksis og sosiale begivenheter. (Skrede, 2017, s. 31)

Fairclough beskriver sosiale strukturer som abstrakte enheter og mener vi kan se dem som et sett med muligheter, samtidig som han understreker at sosiale praksiser kan kontrollere og ekskludere disse mulighetene – og her kommer vi til det helt sentrale i den kritiske diskursanalysen; makt, ideologi og diskurs. Dersom vi setter dette i kontekst med den hegemoniske diskursen i denne oppgaven, så tilbyr språket – som kan anses som en sosial struktur – oss en rekke måter å formidle diskursen på. Språket som er brukt for å fremme den hegemoniske diskursen har ekskludert den konkurrerende diskursen gjennom sosial praksis og språkmakt. Her må det påpekes at dette ikke er et enkelt forhold, ettersom sosiale praksiser står i et dialektisk forhold til begge nivåene i den kommunikative begivenhet, sosiale begivenheter og sosiale strukturer. Dette illustrerer også poenget som jeg har tatt opp tidligere, at disse nivåene ikke står i et hierarkisk forhold, men at de virker sammen. Dette er i forholdet mellom sosiale strukturer og faktiske begivenheter – som kan relateres til sosial praksis at diskursen medieres. Makten som synliggjøres her språkmakt – som igjen knyttes til aktørene. (Fairclough, 2003, s. 23)

I denne konkrete saken kommer det flere ulike former for sosial praksis til syne. Jeg vil se nærmere på den redaksjonelle praksisen, leserinnlegg, Grimstad Min By sin lobbyvirksomhet, formannskapsmøte og kommunestyremøtet og analysere forholdet mellom disse og diskursorden, som er søndagsåpent.

Den redaksjonelle praksisen har utvilsomt vært essensiell i formidlingen av diskursen «den levende byen», som fremstår som den hegemoniske diskursen. Det spørsmålet som er interessant å stille er om den er hegemonisk fordi redaksjonen sympatiserer med den hegemoniske diskursen? Avisen har både definisjonsmakt og aktørmakt. Gjennom samfunnskontrakten skal media være et bindeledd mellom borger og stat – og gjennom denne rollen setter media dagsorden. Definisjonsmakten gjør seg særlig gjeldene ettersom avisen definerer samfunnsdebatten – i dette tilfelle om Grimstad er et turiststed – og om man av den grunn, skal søke om søndagsåpent. Lokalavisen er også en aktørmakt ettersom den er en selvstendig handlende agent med et klart og tydelig standpunkt, men også fordi den iscenesetter debatten ved å vinkle saker på en slik måte at debatten blir polarisert og preget av agonisme. Dette kan igjen gi grobunn for antagonisme og en fastlåst debatt. Diskusjonen rundt søndagsåpent har vært både polarisert og preget av pastos, men det har ikke fremstått som antagonistisk. I et agonistisk perspektiv er konflikten positiv så lenge den anerkjennes. (Moe, 2006, s. 160)

Som sosial praksis har leserinnleggene, som tidligere nevnt, en funksjon som meningsbærer og en stemme i debatten. Å skrive et debattinnlegg er en gjennomtenkt handling og et viktig ledd i meningsytringen. Sjangeren tillater også at man legger mer følelser i ytringen, noe som igjen kan vekke engasjement. I denne saken var det utelukkende debattinnlegg som var for søndagsåpent, hvor alle argumenterte (påfallende likt) for «den levende byen». Ved å skrive innlegg i avisen har politikere som var uenige med sine partifeller også fått frem sin mening og belyst den interne politiske konflikt i forhold til søndagsåpent, noe som i høyeste grad er av offentlig interesse.

Grimstad Min By er en som jeg nevnte helt innledningsvis i oppgaven et aksjeselskap som består av butikk- og gårdeiere i Grimstad, hvis mål er å bevare og utvikle et levende og aktivt sentrum. (Grimstad min by, 2018) Foreningsarbeid er også en form for sosial praksis, og ved å stå samlet sammen har de en betydelig større slagkraft enn hva de ville hatt dersom de stod alene hver for seg. En av informantene trakk frem dette under intervju, og fortalte at da hun startet forretningen sin ble hun veldig overrasket over det kollegiale miljøet i sentrum.

Nettopp dette at de står sammen har nok vært utslagsgivende i denne saken. Grimstad Min By er både en pådriver og talerør for diskursen «den levende byen» og spiller på søndagsåpent som redningen for sentrum.

Både formannskaps- og kommunestyremøter er sosiale praksiser som har makt til å omsette ord til handling, men de har ikke monopol på makten. Ser man disse sosiale praksisene i lys av diskursorden «søknadsprosessen om søndagsåpent» skapte de bølger i byen ved å først stemme nei. Da det ble ja i kommunestyremøtet skyldes nok det innflytelse fra de tre foregående nevnte sosiale praksisene.

Sosial praksis kan kontrollere og ekskludere de mulighetene som ulike sosiale strukturer tilbyr, og her er synes jeg det er viktig å påpeke at sosiale strukturer også kan kontrollere sosial praksis, ettersom disse størrelsene står i et dialektisk forhold. (Fairclough, 2003, s. 23) La meg ta Grimstad Min By som eksempel. De selvstendig næringsdrivende og gårdeierne må forholde seg til fastsatte lover og regler. Setter vi det inn i diskursorden søndagsåpent, så innebærer det helt konkret at butikkene ikke har lov til å åpne forretningen sin på søndagene, med mindre dispensasjon gis. Dette er en strukturell begrensning og myndighetene har både makt og plikt til å gripe inn dersom dette påbudet brytes. Men, strukturen tilbyr også den sosiale praksisen som det er å drive en forretning, en mulighet, nemlig å søke dispensasjon fra lovverket – for en gitt tidsperiode. Og nettopp ved å definere byen som et turiststed kan fylkesmannen gi denne dispensasjonen.

Vi har en sosialdemokratisk samfunnsmodell i Norge med et korporativt system. Det innebærer at staten, fagforeninger og arbeidsgiverorganisasjoner forhandler om arbeidsvilkår, og kontroll av markedsøkonomien er nettopp et tiltak for å ivareta den enkeltes frihet og et godt arbeidsliv som arbeiderbevegelsen har jobbet frem. (Thorsen, 2015) Sosialdemokrati er en ideologi som har vært toneangivende i norsk politikk og er tett knyttet til Arbeiderpartiet, som sammen med Krf har vært de tydeligste motstanderne til søndagsåpent.

«Hverdagslivsdiskursen» kan sies å være tradisjonsbunden og det er utvilsomt dette som ligger bak den politiske motstanden.

I kapittel to siterte jeg Skrede som skriver: «*Diskurser er delaktige i å dreie samfunnet i visse retninger*» (Skrede, 2017, s. 35). I intervjuene kommer det frem at flere av butikkeierne tror noe av motstanden skyldes at politikerne har en tanke om at «gir vi dem lillefingeren, så tar de hele hånda», en ide om at det skal utvikle seg til et press og en forventning om helårsåpent.

Her kan man ane en frykt for at kapitalismen skal fortrenge den samfunnsorden som vi kjenner, og at jakten på profitt skal styre. Dette er satt litt på spissen, men det nok et snev av sannhet og en reel bekymring for retningen arbeidslivet tar med utstrakt bruk av midlertidige kontrakter, økt konkurranse og færre fagorganiserte – noe som igjen svekker fagbevegelsen.

Økonomisk makt er en annen faktor som kommer til syne i denne analysen. Som nevnt blir søndagsåpent presentert som en viktig faktor for å holde liv i sentrum. Butikkeierne kan i prinsippet si opp sine leiekontrakter og flytte virksomheten. Lokalene er en ikke-diskursiv struktur som blir stående igjen, og et tomme vinduer i en bykjerne gjør noe med byens identitet. Dette vet politikerne som er mot søndagsåpent godt, og dette har gjort det vanskelig for flere av dem. Kjerneverdiene i sosialdemokratiet blir satt på prøve i møtet med de økonomiske argumentene fra næringslivsforeningen.

Gjennom samfunnskontakten har media muligheter til å påvirke sosiale strukturer. Ord er makt, som jeg har vært inne på tidligere, og gjennom media kan man skape holdningsendringer. Men, sosiale strukturer kan også påvirke media. Lokalavisene står i en konflikt mellom å være kritisk og koselig. For lokalavisen skal være positiv og lime lokalsamfunnet sammen, på samme tid som den skal være granskende. Det er lett for en liten lokalavis og komme i klem mellom makthaverne og næringsliv. Lokalaviser har en ekstra utfordring med bindinger og kjennskap – noe som ikke er til å unngå i en liten by. Det kan gjøre det vanskelig å være kritisk, selv om journalisten er forpliktet til å være nettopp det, gjennom den normative samfunnskontrakten. Mange aviser sliter med lave opplagstall og dårlig annonsesalg – og vil da følgelig holde seg inne med næringslivet. At Grimstad Adressetidene støtter opp under søndagsåpent er ikke overraskende. For det første er de selv en del av bysentrum ettersom redaksjonen har sine lokaler der, og for det andre så er annonseinntektene fra det lokale næringslivet viktig for driften. Nå er det riktig nok ikke Grimstad Min By som bærer avisen alene på sine skuldre gjennom annonseinntektene, men de bidrar i kassa, og i så måte har næringslivsforeningen en betydelig makt.

5. Avslutning

5.1. Analytisk oppsummering

I lys av oppgavens problemstilling har jeg utført en kritisk diskursanalyse av debatten om hvorvidt Grimstad skulle defineres som et turiststed, og på grunnlag av det, søke fylkesmannen om dispensasjon fra de regulerte åpningstidene til å holde søndagsåpent i sommermånedene 2017.

Opgavens hovedmål var å identifisere diskursene rundt diskusjonen og analysere hvordan disse er kommunisert, både for å finne svar på hvilke aktører som har definisjonsmakt, men også for å identifisere andre maktstrukturer som spiller inn. I søken på svar stilte jeg følgende problemstilling:

Hvilken diskurs var hegemonisk i forbindelse med søknadsprosessen ved å definere Grimstad som et turiststed, og hvordan ble de ulike diskursene kommunisert?

Analysen har vist at diskursen om «den levende byen» har posisjonert seg på alle analysenivåene i Faircloughs modell, den kommunikative begivenhet. Det første analysenivået, sosiale begivenheter, viser at formidlerne av diskursen om «den levende byen» bruker språket smart. Nøkkelord som beskriver diskursen består utelukkende av plussord, mens «hverdagslivsdiskursen» beskrives med en nøytral ordbruk.

Etostitlene i det publiserte tekstmaterialet indikerer et negativt diskusjonsklima. Dette forsterkes ved bruken av minusord, noe som bekreftes på neste analysenivå sosial praksis, som igjen viser at debatten er agonistisk.

Diskursen om «den levende byen» blir også befestet gjennom ekspressiv argumentasjon, og det er kun denne diskursen som fremmes i debattinnleggene. «Hverdagslivsdiskursen» preges av negative titler og deontiske modalitetsmarkører undergraver diskursen.

Lokalavisen fyller kravene den journalistiske samfunnskontrakten etterstreber, men er samtidig tydelig på at de støtter opp under diskursen «om den levende byen». De ulike aktørene tilbys lik dekning i media, men «hverdagslivsdiskursen» blir likevel underkommunisert. Det er de samme argumentene som reproduseres uten at de utdypes

skikkelig. Dette blir særlig synlig gjennom intertekstualiteten i materialet som referer mest til diskursen om «den levende byen», og i så henseende er med på å befeste diskursens hegemoni. En stor grad av intertekstualiteten indikerer en holdningsendring som følge av økonomisk makt. «Hverdagslivsdiskursen» fremstår som konservativ og tradisjonsbundet, og holder fast ved det som var. En diskusjon om søndagsåpent for tjue år siden ville nok ikke vært aktuell på samme måte som i dag. Søndagshandel og turisme fremstår som løsningen for å kunne opprettholde et levende sentrum.

5.2. Avsluttende refleksjon

Dette har vært et spennende og engasjerende tema å sette seg inn i. «Pandoras eske» er åpnet, og inne i den befant det seg et stort engasjement for byen. Gjennom analysekapittelet har jeg diskutert ulike elementer som har vært med å befeste den hegemoniske diskursen om «den levende byen», som viser at det er ikke bare en aktør som er med på å definere hva Grimstad er – eller skal være, det er et stort aktørmangfold. Utfordringen er å skape en felles kultur – et felles språk for å finne løsninger sammen. Diskursen om «den levende byen» formidles av de som lever av sentrum og som er opptatt av å bevare og utvikle byen – å skape en ny identitet. Formidlerne av «Hverdagslivsdiskursen» tar det ikke helt innover seg, at man kanskje må tenke nytt – for å bevare det gamle. For jeg er ikke i tvil om at alle ønsker et levende sentrum og en by vi kan være både stolte av og glade i. Aktørene som har definisjonsmakt må kommunisere sammen på en mer effektiv måte, ikke bare for å skape økt forståelse partene seg i mellom, men også for å øke tilliten til hverandre.

I metodekapittelet brakte jeg på bane at hensikten med en kritisk diskursanalyse blant annet er å beskrive og kritisere problematiske samfunnsforhold – og at denne debatten ikke nødvendigvis fremstår som åpenbart kritikkverdigg. Gjennom analysen ble konflikten belyst, og det er åpenbart at språkmakt og økonomisk makt har vært en drivende kraft for den hegemoniske diskursen. Lokalavisen har vist seg som både en pådriver og en arena for diskusjon – i tillegg til at den har definisjonsmakt av betydning. Dette bør vi – du og jeg, og resten av innbyggerne i små og store byer ta med oss. Veien til lokaldemokrati kan gå gjennom redaksjonslokalet. Bruk muligheten.

5.3. Veien videre

Diskursanalyse er en hensiktsmessig måte å redegjøre for ulike meningsdannelser i samfunnet på. Ved å implementere en diskursanalyse i forkant av et prosjekt, vil man lettere få oversikt over involverte aktører, makt og konflikt. Dette vil være nyttig i en planleggingsfase. Denne analysen viste at det både er en konservativ og en mer nytenkende diskurs i spill, hvorav sistnevnte i denne sammenheng, viste seg hegemonisk. Dette er nyttig kunnskap som kan være relevant i forhold til stedsforskning, men også for videre samarbeid og planlegging i kommunen.

I flere av intervjuene ble det forøvrig antydnet at det er en vesentlig forskjell i hvilken meningsdannelse man har om byen, ut i fra om en er tilflytter, eller har lokal tilknytning. Grimstad er en vekstkommune, med mange tilflyttere – så et spennende forskningsprosjekt vil være å kartlegge hvordan dette preger byutviklingen.

Avslutningsvis vil jeg si at det blir spennende å se hva Arendal velger å gjøre neste sommer. Arendal er den eneste byen i fylket som ikke har søndagsåpent i sommermånedene, til tross for at det har vært oppe til diskusjon et par år på rad. I skrivende stund går vi inn i desember. Skulle det knipe med julegavehandelen, kan man paradoksalt nok slenge innom Arendal sentrum av de kommende søndagene.

6. Kildeliste

Litteratur

- Blakar, R, M, (2006) *Språk er makt*. Oslo: Pax forlag AS
- Bryman, A, (2016), *Social Research Methods*, Oxford: Oxford University Press
- Burr, V, (2015), *Social constructionism*. New York: Routhledge
- Conzett, P, (2014) *Hovuddrag i utviklinga av norsk ordlaging*, i Alhaug, G, Bull, T, Pedersen, A-K (red.) *Endre-boka*. Novus (s. 196-210) Oslo: Novus forlag
- Cruickshank, J.A, & Lysgård, H, K, (2013) *Diskursanalyser som kunnskapsgrunnlag for stedsutvikling*, i red. Førde, A, Kramvig, B, Berg, N, G, & Dale, B, (2013) *Å finne sted*. Metodologiske perspektiver i stedsanalyser. Trondheim: Akademika forlag.
- Diskurs, (2018) Ordnett.no, hentet 26.09.18
fra <https://www.ordnett.no/search?language=fr&phrase=discours>
- Eide, M, (2008), *Medievitenskap. Medier – institusjoner og historie*. (Medievitenskap bind 1, andre utgave. Bergen: Fagbokforlaget.
- Engelstad, F, (2005), *Hva er makt*. Oslo: Universitetsforlaget
- Erdal, J, I, (2010), *Lokalsamfunnsoppdraget på nett: fleirmediale nyhende i avishus og allmennkringkasting*, i Roppen, J, & Alleren (red.), *Journalistikkens oppdrag*. (1. utg, s.36-47) Kristiansand: IJ-forlaget
- Fairclough, N, (1995), *[IT1] Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Fairclough, N, (2001) *Critical discourse methods in social scientific research*, in Wodak, R, & Michael Meyer, M, (red.) *Between Theory, Method, and Politics: Positioning of the Approaches to CDA*. In *Methods of Critical Discourse Analysis* (p. 14). London: SAGE Publications.

- Fairclough, N, (2003), *Analysing Discourse. Textual analysis for social research*. New York: Routledge.
- Fairclough, N, (2008), *Kritisk diskursanalyse. En tekstsamling*. (Jensen, E. H, Red.) København: Hans Reitzels Forlag.
- Fangen, K, (2004), *Deltagende observasjon*, Bergen: Fagbokforlaget
- Grimstad kommune, (2017, 03.05), Fakta om Grimstad, hentet fra: <https://www.grimstad.kommune.no/politikk-og-organisasjon/velkommen-til-grimstad/historie-og-fakta-om-grimstad/fakta-om-grimstad/>
- Grimstad kommune (2015) Kommuneplan 2015-2027, hentet fra: https://www.grimstad.kommune.no/_f/p1/i671060bc-a50b-4b6a-98fc-4a30d184261c/kommuneplan-2015-tekstdokument-til-publisering.pdf
- Grue, J, (2011), *Hva er kritisk diskursanalyse?* I Hitching, T.R, Nilsen, A. B, & Veum, A (Red.) *Diskursanalyse i praksis. Metode og analyse*. (1. utg s. 11-36). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Grue, J. (2011) *Innledning*. I Hitching, T.R, Nilsen, A. B, & Veum, A (Red.) *Diskursanalyse i praksis. Metode og analyse*. (1. utg s. 11-36). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Hernes, Gudmund, (1979), *Makt og avmakt*. Bergen, Oslo, Tromsø: Universitetsforlaget
- Hitching, T, R, & Veum, A. (2011) *Introduksjon*. I Hitching, T.R, Nilsen, A. B, & Veum, A (Red.) *Diskursanalyse i praksis. Metode og analyse*. (1. utg s. 11-36). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Hågvar, Y, B, (2003), *Hele folkets diskurs. En kritisk diskursanalyse av den gode VG-sak*. Oslo: Norsk sakprosa i samarbeid med Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFF). Hentet fra: <https://www.hf.uio.no/iln/forskning/grupper/tekstretorikk/skriftserien/utgivelser/7Hagvar-Hele-folkets-diskurs.pdf>
- Jørgensen, M, W, & Phillips, L, (1999), *Diskursanalyse som teori og metode*, Roskilde: Roskilde Univeritetsforlag.

- Mediebedriftenes landsforening (2018) *Opplagstall*, hentet 02.10.18 fra <https://www.mediebedriftene.no/tall-og-fakta/opplagstall/>
- Michaelsen, E. (2007). Snøhvit; et subsidiert distriktstiltak eller økonomisk eventyr? *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift*, 23(4), 371-464.
- Moe, H, (2006) Lidenskap som politikkenes drivkraft. Et intervju med Chantal Mouffe. *Norsk medietidsskrift*, 2006, årg. 13. nr. 3. s. 159-165. Univeristetsforlaget.
- Miljøpartiet de grønne (2018), *Resolusjon: Ikke tillat søndagsåpne butikker*. Hentet 12.11.18 fra <https://mdg.no/politikk/resolusjoner/ikke-tillat-sondagsapne-butikker/>
- Neumann, I, B, (2001), *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Norsk opplagskontroll, (2018), Presentasjon av opplags- og lesertall for 2018-2, hentet 04.11.18 fra: <http://www.opplag.no/nyheter/presentasjon-av-opplags-og-lesertall-for-2018-2>
- Pressens faglige utvalg, (2018) Vær varsom-plakaten, hentet 07.11.18 fra <https://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>
- Raddum, T. & Veum, A. (2006). Avistekstens mange stemmer. *Norsk medietidsskrift*, 13 (02), s.135-158, hentet 19.11.18 fra https://www.idunn.no/nmt/2006/02/avistekstens_mange_stemmer
- Sjøvaag, H, (2010), *Samfunnskontraktens opphav og ideologiske funksjon*, i Roppen, J, & Alleren (red.), *Journalistikkens oppdrag*. (1. utg, s.36-47) Kristiansand: IJ-forlaget
- Skirbekk, S, (2018, 05.07), Ideologi. I *Store norske leksikon*. Hentet 15. oktober 2018 fra <https://snl.no/ideologi>
- Skrede, J, (2017), *Kritisk diskursanalyse*, Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Svennevig, J, (2013) *Språklig samhandling. Innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse*. 2. utgave. Oslo: Cappelen Akademisk forlag
- Thagaard, T, (2013), *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Thorsen, D, E, (2015) Sosialdemokrati. I Store norske leksikon. Hentet 22. november 2018 fra <https://snl.no/sosialdemokrati>
- Tjora, A, (2017), *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Vestad, J, P & Alme, B, (2006), *Mediespråk. Form og formidling i journalistikk*. Oslo: Det norske samlaget.
- Wodak, R, & Michael Meyer, M, (2001). Between Theory, Method, and Politics: Positioning of the Approaches to CDA. In *Methods of Critical Discourse Analysis* (p. 14). London: SAGE Publications.
- Yttervik, J., (2017, 22.05) Ja til søndagsåpne butikker, Grimstad adressetidene, hentet fra: <http://www.gat.no/nyheter/ja-til-sondagsapne-butikker-1.1931431>
- Østbye, H, Helland, J, Knapskog, K, Larsen, L, O, Moe, H, (2013) *Metodebok for mediefag*, Bergen: Fagbokforlaget

Avistekster

- Andreassen, P. L, (2017, 9.05) Vil ha søndagsåpent om sommeren. *Grimstad Adressetidene*. Hentet fra <http://www.gat.no/nyheter/vil-ha-sondagsapent-om-sommeren-1.1920704>
- Andreassen, P. L, (2017, 9.05) Vil ha debatt om turisme. *Grimstad Adressetidene*, s. 15
- Andreassen, P. L, (2017, 10.05) Politisk dragkamp om søndagsåpent. *Grimstad Adressetidene*, hentet fra <http://www.gat.no/nyheter/politisk-dragkamp-om-sondagsapent-1.1922362>
- Andreassen, P. L, (2017, 11.05) Vil ha søndagsåpent. *Grimstad Adressetidene*, s. 6
- Ballestad, A, G. (2017, 8.05) Ønsker søndagsåpne butikker i sentrum. *Agderposten*. Hentet fra <http://www.agderposten.no/nyheter/onsker-sondagsapne-butikker-i-sentrum-1.1920189>
- Berg, P. Y, (2017, 11. 05) Nei til søndagsåpne butikker i Grimstad. *Agderposten*. Hentet fra <http://www.agderposten.no/nyheter/nei-til-sondagsapne-butikker-i-grimstad-1.1922962>

- Birkedahl, B. (2017, 18.05) - Gi butikkene i sentrum en sjanse. *Grimstad Adressetidene*. Hentet fra <http://www.gat.no/nyheter/gi-butikkene-i-sentrum-en-sjanse-1.1926975>
- Grimstad Adressetidene, leder (2017, 11.05) Sommerbyen Grimstad, *Grimstad Adressetidene*, s. 2
- Grimstad Adressetidene, leder (2017, 13.05) Tommel ned for sentrum? *Grimstad Adressetidene*, s. 2
- Haugen, M. (2017, 11.05) – Det må gå an å finne på andre aktiviteter den syvende dagen enn å handle. *Grimstad Adressetidene*. Hentet fra <http://www.gat.no/nyheter/det-ma-ga-an-a-finne-pa-andre-aktiviteter-den-syvende-dagen-enn-a-handle-1.1922935>
- Haugen, M (2017, 13.05) Vil ikke ha søndagsåpent. *Grimstad Adressetidene*, s. 9
- Haugen, M (2017, 13.05) Mange engasjerer seg i debatten på nettet *Grimstad Adressetidene*, s. 9
- Hægeland, E. E. (2017, 16.05) – Dette minner om overformynderi. *Grimstad Adressetidene*, s. 2
- Karlsen, K. (2017, 13.05) Han kom og inspirerte reiselivsbransjen. *Grimstad Adressetidene*, s. 10-11.
- Karlsen, K. (2017, 13.05) Droppet møtet etter vedtak. *Grimstad Adressetidene*, s.11
- Karlsen, K. (2017, 20.05) – Dette var storm i et vannglass. *Grimstad Adressetidene*, s. 7
- Karlsen, K. (2017, 20.05) Går mot svært spennende møte. *Grimstad Adressetidene*, s. 7
- Karlsen, K. (2017, 20.05) – Ansvarsfraskrivelse og feighet. *Grimstad Adressetidene*, s. 6-7
- Karlsen, K. (2017, 20.05) Stor politisk spenning om utfallet. *Grimstad Adressetidene*, hentet fra <http://www.gat.no/nyheter/stor-politisk-spenning-om-utfallet-1.1928892>
- Larsen, S. (2017, 22. mai) Håper politikerne snur om søndagsåpent. Agderposten. Hentet fra <http://www.agderposten.no/nyheter/haper-politikerne-snur-om-sondagsapent-1.1929910>
- Reme, L, Å. (2017, 18. mai) – Søndagsville politikere. *Grimstad Adressetidene*, hentet fra <http://www.gat.no/nyheter/sondagsville-politikere-1.1926850>

- Schioldrop, E. (2017, 12. mai) – Gå bort fra prinsippet og hjelp handelsstanden. Grimstad Adressetidene. Hentet fra <http://www.gat.no/nyheter/ga-bort-fra-prinsippet-og-hjelp-handelsstanden-1.1923135>
- Skretting, T., (2017, 21. mai) Minst 22 butikker støtter krav om søndagsåpent, Grimstad Adressetidene. Hentet fra <http://www.gat.no/nyheter/minst-22-butikker-stotter-krav-om-sondagsapent-1.1929635>
- Vissheim, T, E. (2017, 21. mai) – Ikke bli festbrems for de som driver næring. *Grimstad Adressetidene*, hentet fra <http://www.gat.no/nyheter/ikke-bli-en-festbrems-for-de-som-driver-nering-1.1929604>
- Yttervik, J. (2017, 22. mai) Ja til søndagsåpne butikker. Grimstad Adressetidene. Hentet fra <http://www.gat.no/nyheter/ja-til-sondagsapne-butikker-1.1931431>

Vedlegg

Intervjuguide

Navn:

Er du født og oppvokst i Grimstad?

- Hvis nei, hvor lenge har du bodd her?

Hvordan vil du beskrive Grimstad?

Tenker du på Grimstad som et typisk turiststed? Hvorfor/hvorfor ikke?

I Grimstad Adresstidene (09.05.2017) leser jeg at rådmannen mener at Grimstad min by i tilstrekkelig grad har dokumentert Grimstad sentrum som et typisk turiststed. Hvordan definerer du et turiststed?

Hvordan opplever du dialogen i formannskapet generelt?

Hvordan opplever du dialogen i kommunestyret generelt?

Hvordan har du opplevd dialogen med politikerne?

Har dere i formannskapet kommunisert med rådmannen eller næringssjefen om søknaden med søndagsåpent? Har dere snakket sammen ansikt til ansikt?

Har du vært i dialog med Grimstad min by i forhold til søndagsåpent? Hvis ja, hvordan har du opplevd denne kommunikasjonen/dialogen?

Hva tenker du personlig at denne debatten handlet om?

*Var du på det åpne folkemøtet om turisme 11. Mai 2017, ble søndagsåpent diskutert der?
Hvis ja, hvordan artet dialogen seg?*

Anna Elise Svennevig uttalte den 13.05.17 til Adressa at de oppfattet det slik at de kunne søkt direkte til Fylkesmannen, men at de ønsket et samarbeid med politikerne for å løfte byen sammen, og ikke gå bak ryggen på dem. Hvordan oppfatter du dialogen og kommunikasjonen med Grimstad min by generelt?

Hvordan opplevde du dialogen/debatten dere imellom da dere skulle stemme over forslaget om søndagsåpent i kommunestyremøtet?

Hadde dere mye diskusjon i partigruppen din før dere skulle stemme? Hvis ja – hva diskuterte dere?

Stemte du for eller imot forslaget – og hvorfor stemte du som du gjorde?

Hva tenker du om søndagsåpne butikker når du selv er på ferie?

Hva tenker du om lokalavisas rolle i debatten rundt søndagsåpent?

Tror du at lokalavisa har bidratt til å polarisere debatten? Hvorfor / hvorfor ikke?

Hva tenker du om at lokalavisa tok et så tydelig standpunkt i saken som den gjorde?

Ble du påvirket av skriveriene i avisa? I såfall hvordan?

Tror du det hadde blitt mindre debatt om man hadde brukt ordet: "Sommeråpent" som flere nevnte på kommunestyremøtet?

Hva legger du i begrepet god kommunikasjon og god dialog?

Er du villig til å svare på noen flere spørsmål i etterkant av dette intervjuet, dersom noe skulle dukke opp noe viktig?

Ønsker du at jeg anonymiserer deg i oppgaven?